

SAKU SÕNUMID

Saku valla leht

www.sakuvald.ee

1. NOVEMBRIL ELAS SAKU VALLAS **11 849** INIMEST

Aasta klassiõpetaja
on Kati Tuulis
Saku Gümnaasiumist

Lk 2

Valla lasteaedade
õpetajatele rohkem
koostööaega

Lk 10

Sakus tegutsev
Sportservice müüb ja
toodab spordivahendeid

Lk 20

Teeme koos Saku rohealade
pika plaani
ja viime selle ellu!

Lk 8

Kurtna Kooli esimene
õpilasvahetus Taiwanis

Lk 22

Aasta klassiõpetaja Kati Tuulis: kui oled teiste vastu soe ja hea, siis see tuleb sajakordselt tagasi

MERILIN PIIRSALU

Saku Gümnaasiumi klassiõpetaja Kati Tuulis on oma ametit pidanud 23 aastat. Sakus on ta töötanud aastast 2010 ning õpetab praegu 3g klassi. Oktoobris pälvis Kati riikliku preemia ning aasta klassiõpetaja tiitli.

Miks sa otsustasid õpetajaks saada?

Minu esimene õpetaja oli hästi äge ja hakkaja ning kuna olin keskmisest tublim, sain sageli olla tema abilise jagades töid või parandades tunnikontrolle. See oli hästi lahe ja inspireeriv kogemus. Kindlasti mõjutas ka see, et suguvõsas on õpetajageen olemas – mu isa ja ema ning vanaisa ja vanaemad olid õpetajad. Umbes seitsmendas klassis teadsin, et õpetaja olla on minu rada.

Paljudel võib olla ettekujutus, et õpetaja tööpäev koosneb klassi ees seismisest, õpetamisest ja hinnete panemisest, aga asjad vist ainult sellega ei piirdu?

Igapäevatöö on muidugi tundide ettevalmistamine ja õpetamine, aga tuleb ka tegeleda erinevate ürituste korraldamisega, osaleda koosolekutel, käia koolitustel. Suhtlemist on iga päev palju, sest lapsed tahavad väga palju jagada ning püüan alati nende jaoks olemas olla ja ära kuulata.

Lisaks on päris palju vanematega suhtlemist, kus tuleb lahendada mitmesuguseid olmelisi küsimusi. Näiteks vanem kirjutab, et laps on võtme maha unustanud, palun anna info edasi jms. Messengeris ja Stuudiumis hoian pidevalt teadetel silma peal. Ma ei ole pannud ka tööpäevadel ajalist piiri, et lapsevanemad ei tohi näiteks pärast kella viit ühendust võtta, aga seda olen küll palunud, et nädalavahetus jääks mulle ning siis ma arvutit lahti ei tee.

Algklasside õpetajatel on võimalik õpetada põhimõtteliselt kahe eri süsteemi järgi. Üks on n-ö klassikaline aineõpetus ja teine on uuem lähenemine ehk üldõpetus. Sina alustasid Saku Gümnaasiumis üldõpetust esimesena, aga praegu on siin viis

Kati Tuulis aasta klassiõpetaja aubinnaga.

üldõpetuse klassi: kolmandates klassides kolm ja teistes klassides kaks. Miks sa soovisid üldõpetuse teed minna?

Teadsin juba ammu, et ei taha õpetada tööviikute ja õpikute järgi, sest see tundus igav. Minu jaoks on oluline, et õpilased saavad suuna, kuidas ja mida uurida, aga tegelevad avastamisega ja vastuste otsimisega väiksemates rühmades iseseisvalt ning pärast toimub klassis vastavalt teemale ühine arutelu.

Kuus aastat tagasi pakkusin juhtkonnale välja, et tahaksin rakendada üldõpetust ning tutvustasin süsteemi lapsevanematele. Kõik osapooled olid nõus. Eelmise klassiga rakendasin üldõpetust kolm aastat ning praegusega oleme seda rada pidi käinud kaks aastat ja kaks kuud.

Õpetan eesti keelt, matemaatikat, loodusõpetust, tööõpetust, kunstiopetust ja inimeseõpetust, aga olen ained kõik üheks tervikuks liitnud. Valisin üldõpetuse, sest mulle ei meeldi selline tükeldamine, et on nelikümmend viis minutit eesti keelt, siis tuleb stopp ning edasi peab aju järgmise kolmveerand tunni jooksul tegelema ainult matemaatikaga. Mulle meeldib, kui asjad on voolavuses ning üldõpetus seda võimaldab. Sa hüppad seal küll samuti

ühelt teemalt teisele, aga kõik on omavahel seotud ning ka lapsed saavad sellest paremini aru.

Too palun mõni näide.

Näiteks õppisime ruutmeetreid. Matemaatika ainetunnis tehakse selgeks ruutmeetrite arvutamise valem, lahendatakse selle põhjal ülesandeid ja ongi tehtud. Meie aga jagasime klassi rühmadeks ja iga rühm sai klassist ühe seina. Kujutlesime, et sein on vaja üle värvida ning lapsed pidid arvutama, kui palju selle jaoks värvi kulub. Arvutasime seina ruutmeetrid välja, läksime poodi ning lugesime värvipotilt, mitu ruutmeetrit sellega katta saab ning kui palju ühe seina värvimine maksma läheb. Hiljem arutasime veel läbi, et kui liidaksime kõikide seinte ruutmeetrid kokku ja ostaksime värvi ühiselt, kas saaksime läbi vähema värvi soetamisega ning ühtlasi raha kokku hoida.

Miks sulle meeldib just Saku Gümnaasiumis töötada?

Mul on palju häid kolleege, kellega koostööd teha, muredest ja rõõmudest rääkida ning kellega on koos tore ja lõbus. Ka juhtkond on väga toetav. Gümnaasiumis on väga kaasaegne töökeskkond ning palju võimalusi nutivahendite ja tehnoloogia näol. Kui

Katil on väga hea meel, kui õpilased julgevad ja tahavad tunnis kaasa rääkida.

Fotod: Merilin Piirsalu

on vaja õppetööks uusi vahendeid, siis kool võimalusel alati soetab neid. Sakus on nii palju rohelist, et saame vabalt välja minna ning kooli juures või mõisapargis õuetunni teha. Lisaks meeldib mulle, et kool asub kodule nii lähedal, et saan jalutades tööle tulla.

Millised on suurimad rõõmud, mida õpetaja töö pakub?

Mulle väga meeldib, et töö on nii vaheldusrikas, mul ei ole ühtegi samsugust tööpäeva. Ma ei kujuta ette, et peaksin istuma iga päev kaheksa tundi kontoris ja täitma protokolle või tellima kaupa. Mul ei ole 23 aasta jooksul kordagi tekkinud tunnet, et ma ei taha õpetaja olla.

Nii äge on, kui ma räägin lastele midagi ning nad hakkavad kaasa mõtlema ja ma näen, et neil süttib justkui väike lambike peas põlema.

Mulle teeb suurt rõõmu, kui lapsed tahavad ja julgevad oma kogemusi jagama tulla ning tunnevad ennast vabalt. Minu meelest on see väga oluline. Näiteks täna hommikul tõi üks poiss kaasa purgi, kus sees oli kaks õuna. Õunad olid suuremad kui purgi ava ning ta läks klassi ette ja küsis, mis te arvate, kuidas õunad purgi sisse said. Kõik hakkasid erinevaid variante pakkuma, aga keegi ei leidnud ühtegi loogilist vastust. Mina siis lõpuks ütlesin, et meie ei tea, ütle välja, kuidas õunad purki said. Selle peale vastas poiss, et tema ka ei tea, et vanaisa andis talle selle purgi juba koos õuntega. Siis

hakkasime kõik koos lihtsalt naerma ning poiss lubas vanaisa käest asja välja uurida.

Nii et koolis saab ikka nalja ka. On sul veel mõni lõbus lugu rääkida?

Kasutan igapäevaselt tunnis VEPA metoodikat, mis lühidalt öeldes tähendab: *veel paremaks*. Näiteks tahavad lapsed teha iseseisvalt tööd 20 minutit täielikus vaikuses ning keskenduda oma ülesandele. Mängime siis klassis VEPA vaikust, mis tähendab, et keegi sel ajal vaikust ei riku ning kõik saavad rahu süveneda. Ühel päeval oli taas ülesanne käsil, kui üks laps tuli tahvli juurde ja kirjutas: *mul kadus pastakas ära*. Kirjutasin vastu: *vaata laua alla*. Tema: *juba vaatasin*. Mina: *vaata viihiku alla*. Tema: *ok*. Läks vaatas ning tuli uuesti tahvli juurde teatama: *leidsin üles*. See oli nii tore vaikiv dialog. Teised lapsed muidugi ei teinud enam tööd, vaid jälgisid, mida meie teeme.

Õpetajatel on laste elus üsnagi suur roll. Hea õpetaja võib olla suureks toeks ning aidata leida elus oma tee. Kas sina oled teadlikult otsustanud, milline õpetaja sa tahad olla?

Minu soov on, et kõikidel lastel oleks koolis hea olla. Mu isa ütles kunagi, et ei ole tähtis, kus koolis sinu laps käib, kas linnas või maal, väikeses või suures, vaid oluline on, kuidas õpetaja sinu lapsesse suhtub. Mida aeg edasi, seda rohkem saan aru, et isal on kindlasti õigus. Vahet ei ole, kus sa õpetad, aga

kui lapsed tunnevad ennast sinuga hästi ja turvaliselt ning sa oled nende jaoks olemas, siis see ongi kõige olulisem.

Tänavu oktoobris jagati 11. korda riiklikke hariduspreemiaid. Vanemuise kontserdimajas toimunud auhinnavalgal kuulutati just sind aasta klassiõpetajaks. Sinu kandidaadi esitasid nii lapsevanemad kui ka kooli juhtkond. Mis tundega tiitli vastu võtsid?

Ma ei uskunud, et selle tiitli saan, sest teised nominendid olid väga väärikad. Ma ei hakanud isegi kõnet ettevalmistama. Esimest korda tekkis mõte, et äkki võidan, kui nägin oma kohta, mis oli paigutatud vahekäigu äärde. Siis tekkis kerge paanika, et mul ei ole ju kõnet ning ma ei oska laval olles midagi öelda. Kui klassiõpetaja nominendid välja kuulutati, siis nägin, et kaks minu klassi last tulid lavale ning sain aru, et mina olen vist võitnud. Siis hakkasid juba pisarad voolama. See oli täiesti uskumatu tunne. See on kõige suurem tunnustus, mida õpetajana Eestis võib saada ning olen selle eest väga tänulik.

Millest sa unistad?

Ma unistan, et inimesed oleksid alati üksteise vastu head. Meie maailmas on nii palju kurjust ja õelust. Aga milleks? Mida see annab? Kui sina oled teiste vastu soe ja hea, siis see tuleb sajakordselt tagasi. Tegelikult nii ongi, et kui tahad õnnelikku elu, ole hea ja hooliv! Ja armasta oma perekonda!

Vallavalitsuse istungid

MERILIN PIIRSAU

3. oktoober

- Otsustati kompenseerida lapsele osaliselt psühhoteraapia kümne seansi maksumus.
- Määrati isikule erandkorras muudel põhjendatud juhtumitel makstav toetus.
- Kinnitati Saku Vallavalitsusele kuulava mootorsõiduki ATV MOTO STAR FR750B avaliku elektroonilise enampakkumise võitja.
- Anti projekteerimistingimused üksikelamu ja abihoonete ehitusprojekti koostamiseks kinnistutel Jõesopi, Metsanurme küla ning Uue-Salu, Kajamaa küla ning üksikelamu püstitamise ehitusprojekti koostamiseks kinnistul Murumäe tee 10, Juuliku küla.
- Anti nõusolek Rahula külas asuva katastriüksuse Haaviku tee 6 jagamiseks, mille tulemusel moodustatakse katastriüksused koha-aadressidega Haaviku tee 6 ja Haavikumetsa ning Kajamaa külas asuva katastriüksuse Vana-Kivisilla jagamiseks, mille tulemusel moodustatakse katastriüksused koha-aadressidega Kuninga ja Havisaba.
- Saadi ülevaade septembris antud ehitus- ja kasutuslubadest, kokku anti 13 ehitusluba ja 10 kasutusluba.

10. oktoober

- Otsustati koormata isikliku kasutusõigusega Saku valla kasuks tehnorajatiste rajamise ja talumise eesmärgil Eesti Vabariigi omandis olev Roobuka külas asuv Variku kinnisasi. Koormatava ala pindala 22 m².

- Otsustati toetada asendushooldusteenusel viibivat noort ja kompenseerida talle autokooli kulu.
- Otsustati osutada kahele isikule ööpäevaringset üldhooldusteenust väljaspool isiku kodu teenuseosutaja juures.
- Määrati kolmele isikule muudel põhjendatud juhtumitel makstav toetus.

17. oktoober

- Kinnitati Saku Lasteaia Terake, Saku Lasteaia Päikesekild ja Kurtina Kooli hoolekogud.
- Otsustati hüvitada kahele raske puudega lapsele transpordikulud sõiduks haridusasutusse ja tagasi kuni 30.06.2024.
- Määrati raske puudega lapsele lapsehoiuteenus ajavahemikul 01.09.2023–30.06.2024. Teenust osutab MTÜ Erivajadustega Laste ja Noorte Tugiühing.
- Määrati lapsele erandkorras õpilaskodu kulude hüvitamiseks eluasemekulude katmise toetus.
- Määrati isikule erandkorras muudel põhjendatud juhtumitel makstav toetus.
- Anti projekteerimistingimused üksikelamu ja abihoonete ehitusprojekti koostamiseks Kätkonurga, Tagadi küla, Männikäbi kinnistutel

Jälgimäe külas ning abihoone ehitusprojekti koostamiseks Teetammi kinnistul, Saku alevikus.

- Seati sundvaldus Elektrilevi OÜ kasuks maakaabelliinile ja jaotuskilbile Saku valla omandis olevatele kinnistutele Havi tee, Saku alevik ja Kivistiku tee, Saku alevik.

24. oktoober

- Eraldati sporditegevuse toetust perioodil 01.10.2023–31.08.2024 spordiklubidele, kes pakuvad Saku valla lastele ja noortele võimalust regulaarselt osaleda sporditegevuses ning laste treeningtegevust juhendab vähemalt EKR tase 3 treener.
- Anti MTÜ-le Tugikeskus Aitan tasuta kasutada Kajamaa Kooli ruumid rehabilitatsiooniteenuste osutamiseks Kajamaa Kooli õpilastele perioodil 1.11.2023–1.11.2024 tööpäeviti kell 14–17.
- Otsustati kompenseerida isikule võlanõustamisteenuse osutamine.
- Anti projekteerimistingimused abihoone ehitusprojekti koostamiseks aadressil Tariku tn 28, Saku alevik ja üksikelamu püstitamise ehitusprojekti koostamiseks aadressil Metsa tn 2, Saku alevik.
- Kooskõlastati kavandatava Siluri-Ordoviitsiumi puurkaevu asukoht Vana-Tagadi tee 34, Tagadi küla tingimisel, et olemasolev vana puurkaev likvideeritakse koheselt peale uue puurkaevu rajamist ning Midri kinnistu Juuliku küla tingimisel, et puurkaev on terve elamu varustamiseks (sh selle osa, mis jääb maaüksusele aadressiga Jälgimäe küla, Juuliku tee 10//Soomre).
- Otsustati omandada tasuta koos omandatavatel kinnistutel paiknevate teede, tänavavalgustuse ja kuivenduskraaviga eraomandis olevad transpordimaa sihtotstarbega krundid Kүүtsu tänav L1, Kivinuka tänav L4, Kivinuka tänav L5, Kivinuka tänav L1 ja Kivinuka põik L3 // Kivinuka tänav.

KUTSUME VALLAELANIKKE KAASA RÄÄKIMA VALLA ARENGUKAVA KOOSTAMISEL

Saku Vallavalitsus koostab uut „Saku valla arengukava 2025–2035+“, mis valmib 2024. aastal. Selleks korraldame visioonipäeva, kuhu ootame osalema kõiki, kel on soov kaasa rääkida valla arengus.

18. novembril kell 10 toimub visioonipäev Saku Gümnaasiumi põhikooli majas (Tallinna mnt 10, Saku alevik). Arutleme ühiselt, mis väljakutsed meid ees ootavad ning kuidas võiks Saku vald välja näha 2035. aastal. Teie teadmiste ja kogemuste panus annab valla arengukava koostamisel olulise sisendi ning tõstab arengukava sisukvaliteeti. Visioonipäevale saab registreerida valla kodulehel. Registreerumise tähtaeg on 10. november.

Info Hele-Mall Kink, arendusspetsialist, tel 528 7877
e-post helemall.kink@sakuvald.ee

Kõikide vallavalitsuse korraldustega saab tutvuda veebilehel

www.sakuvald.ee/dokumendiregister1

Vallavolikogu

19. oktoobri volikogu istungist võttis osa 17 liiget, puudus neli.

- AS Saku Maja juhatuse liikmed Kadri Kralla ja Marko Matsalu andsid ülevaate AS Saku Maja tegevusest ja plaanidest ning vastasid volikogu liikmete küsimustele.
- Anti Aktsiaseltsile Saku Maja nõusolek tema kasutusvalduses olevast kinnistust tegelikus kasutusvalduse alas oleva kinnistu osa pindalaga

3360 m², Saku mõisahoone ja mõisa keldri rentimiseks Dreamlandia OÜ-le kümneks aastaks.

- Võeti vastu Saku valla 2023. aasta lisaelarve.
- Määrati Saku valla 2023., 2024. ja 2025. aasta konsolideeritud majandusaasta aruande audiitoriks audiitor-ettevõtja OÜ AMC Audit.
- Kinnitati „Saku valla arengukava 2035+“ muudatused.
- Otsustati omandada liikluskorralduse

lahendamiseks avalikes huvides ja tasu eest Raili kinnisasi ja Raili tee 3 kinnisasi Kasemetsa külas.

- Otsustati omandada Kiisa alevikus tasu eest Tamme tn 10 kinnistust jagamise teel moodustatav ligikaudu 338 m² suurune kinnistu; Pargi 16 kinnistust jagamise teel moodustatav ligikaudu 41 m² suurune kinnistu ning Tamme tn L1 jagamise teel moodustatav ligikaudu 13 m² suurune kinnistu.

Märkame ja tunnustame valla tublisid tegijaid

ANNE-LY SUVI | Kultuuri-, spordi- ja noorsootöö spetsialist

Kuni 1. detsembrini saab esitada taotlusi valla teenetemärkide ja aukodaniku aunimetuse andmiseks. Lisaks saab esitada aasta ettevõtte kandidaate ja aasta teo nominente.

Aasta teo nominendid avaldatakse Saku valla kodulehel ja Facebookis, kus kõik vallakodanikud saavad anda hääle oma lemmikule. Kõige rohkem hääli kogunud nominent saabki aasta teoks.

Kõik tunnustused antakse üle Eesti Vabariigi aastapäeva vastuvõtul veebruaris 2024.

Taotlusi saab esitada igal ajal, kuid taotlus vapimärgi andmiseks tuleb esitada vähemalt kaks kuud enne soovitud üleandmise aega. Seega, et anda vapimärgid üle Eesti Vabariigi aastapäeva vastuvõtul, on viimane taotluse esitamise tähtaeg 22. detsember 2023.

Esita oma kandidaat www.sakuvald.ee/saku-valla-tunnustusavaldus

Vaata ka Saku Valla tunnustamise korda aadressil www.riigiteataja.ee/akt/425092021005

Registreeri Saku valla kodanikuks!

31. DETSEMBRINI ON AEGA REGISTREERUDA VALLAKODANIKUKS, ET SAADA KASU JUBA JÄRGMISEL AASTAL - SINU TULUMAKS LAEKUB VALLA EELARVESSE JA SAAD KASUTADA VALLAEELANIKU SOODUSTUSI

MIKS ON SAKU VALLAS HEA ELADA?

- ÜLE 100 HUVIRINGI JA SPORDITRENNI
- ÜLE 90 KM TEID KERGLIIKLEJATELE
- TASUTA JA SOODNE JÄÄTMEKÄITLUS
- ÕPILASTELE TASUTA KOOLITOIT JA BUSSISÕIT
- SOODNE LASTEAI, LASTEHOIU JA MUUSIKAKOOLI KOHATASU
- 63+ ELANIKELE SÕIDUSOODUSTUS
- 75+ ELANIKELE SÜNNIPÄEVAKINGIKS 50 EURO

OLEME LÄHEDAL 12 000. VALLAKODANIK SAAB ÜLLATUSE!

ELUKOHA SAAB REGISTREERIDA VALLAMAJAS, PORTAALIS WWW.RAHVASTIKUREGISTER.EE, SAADA DIGIALLKIRJASTATUD AVALDUS SAKU@SAKUVALD.EE VÕI ALLKIRJASTATUD AVALDUS POSTIGA VALLAMAJJA JUUBELITAMMEDE TEE 15, SAKU

DETAILPLANEERINGUD

Saku Vallavalitsuse 10.10.2023 korraldusega nr 699 algatati detailplaneering (DP), anti lähteseisukohad ja jäeti algatamata keskkonnamõju strateegiline hindamine **Saku valla Jälgimäe küla Põllu, Ojaniidu, Lepikuotsa, Lepikumetsa, Lepiku maaüksustel ja lähialal.**

DP koostamise eesmärk on Põllu, Ojaniidu maaüksuste ja Lepikuotsa, Lepikumetsa, Lepiku maaüksuste osade kruntideks jaotamine ning pere- ja ridaelamu maa-alale (EP) jäävate elamumaadele hoonestusalade ja ehitusõiguste määramine üksik-, kaksik- ja ridaelamute ehitamiseks. Lisaks soovitakse DPga ette näha äriettevõtte ja ühiskondliku hoone maaala (Ä/AA) lasteaia, huvikooli, eakate kodu, spordikooli jmt ehitamiseks. DPga antakse tehnoorkude ja rajatiste, heakorrastuse, avaliku ruumi, haljastuse, liikluskorralduse ja parkimise põhimõtteline lahendus. Planeeritava ala suurus on ligikaudu 24 ha.

Saku valla üldplaneeringu (ÜP) kohaselt asub DP tiheasustusega alal, mille maakasutuse juhtotstarve on EP ning osaliselt haljasalaja parkmetsamaa (HM). HM on keskkonnakaitselise, esteetilise ja rekreatiivse väärtusega

ala, kuhu ehitusõigust ei saa määrata. Samuti jäävad maaüksused perspektiivse ühiskanalisisatsiooniga (ÜVK) kaetavale alale. ÜP kohaselt peab hoonestuse kavandamisel moodustama ÜPga määratud maakasutuse juhtfunktsioon vähemalt 70% planeeritavast alast. Kavandatava Ä/AA juhtfunktsiooniga maa-ala osakaal on väiksem kui 30%. Algatav DP on kooskõlas kehtiva Saku valla ÜP-ga.

DP koostamisel tuleb koostada piirkonda hõlmav liiklusuuring, müra-uuring ja radoonitaseme mõõtmised. Kui DP edasise menetluse käigus selgub, et DP lahenduse väljatöötamiseks on vajalik teha täiendavaid uuringuid, analüüse, ekspertiise vms, siis tuleb need teha ning DP-sse lisada.

DP algatamise korralduse ja lisadega on võimalik tutvuda Saku valla kodulehel: <https://www.sakuvald.ee/algatatud-detailplaneeringud>; valla geoinfosüsteemis EVALD: <https://service.eomap.ee/sakuvald/#/planeeringud/id/1065> ning tööaegadel Saku Vallavalitsuses (Juubelitammede tee 15, Saku).

Saku Vallavalitsuse 10.10.2023 korraldusega nr 700 kehtestati detailplaneering (DP) **Saku vallas**

Tänassilma külas Uusnõmme tee 7 maaüksusel.

DP ala asub Saku vallas Tänassilma külas ning piirneb Kungla tn 2b, Uusnõmme tee 5, Uusnõmme tee 9, Uusnõmme tee 11, Kungla tn 2 elamumaadega ning Kungla tänav ja Uusnõmme tee transpordimaadega. DP ala suurus on ca 4200 m².

DP-ga jaotatakse Uusnõmme tee 7 maaüksus 2 elamumaa krundiks ja määratakse ehitusõigused üksik- elamute ja abihoonete ehitamiseks. Mood. krundid on 1600 m². DP-ga määratud ehitusõiguse kohaselt on kruntidel pos 1 ja pos 2 lubatud ehitada kuni 1 üksikelamu ja 2 abihoonet. Üksikelamute max kõrgus on 9 m ning abihoonetel 6 m. Kruntide max täisehitusprotsent on 20% krundi pindalast. DP on üldplaneeringuga kooskõlas.

DP elluviimisega ei avaldata olulist mõju ala ja selle lähiümbruse majanduse-, sotsiaal-, kultuuri- ning looduskeskkonnale.

Kehtestamise korraldusega on võimalik tutvuda geoinfosüsteemis EVALD <https://service.eomap.ee/sakuvald/#/planeeringud/planeeringud/876>, Saku valla kodulehel ning tööaegadel Saku Vallavalitsuses (Juubelitammede tee 15, Saku alevik).

ÜVK liitumistoetuse maksmine on lõppemas

Head vallaelanikud! Ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniga (ÜVK) liitumistoetuse maksmine on lõppemas. Veel on võimalus – kui teete oma investeerimised sel aastal, siis saate taotleda toetust 600 eurot. Kes on juba investeringud teinud – ärge unustage esitada avaldust enne 30.06.2024.

Toetus makstakse välja pärast tegevuste elluviimist ja vee-ettevõtjaga teenuslepingu sõlmimist. Taotlus tuleb esitada Saku valla e-toetuste keskkonnas või tuua vormikohane paberkanalil taotlus Saku Vallavalitsusse.

Vaata rohkem infot ja esita taotlus siin

www.sakuvald.ee/uhisveevargi-ja-kanalisatsiooniga-liitumise-toetus

AVALIK VÄLJAPANEK

Saku Vallavalitsusele on esitatud projekteerimistingimuste taotlus detailplaneeringu olemasolul arhitektuursete, ehituslike või kujunduslike tingimuste täpsustamiseks **Saku vallas Kurtina külas Tagadi tee 8** (katastritunnus 71814:001:0124) kinnistul.

Tegemist on Saku Vallavolikogu 10.10.2002 otsusega nr 66 kehtestatud Keskuse tee 13 ja Tagadi tee 8 detailplaneeringu krundiga 2. Projekteeerimistingimustega täpsustatakse ehitiste / hoone arvu. Ehitusseadustiku § 31 lõikest 1 tulenevalt korraldame projekteerimistingimuste andmise avatud menetlusena.

Alates **14.11.2023** kuni **28.11.2023** korraldame projekteerimistingimuste eelnõule, tööaegadel Saku Vallamajas (Juubelitammede tee 15, Saku alevik) ning valla kodulehel, avaliku väljapaneku.

Avaliku väljapaneku jooksul on huvitatud isikul ja isikul, kelle õigusi võib projekteerimistingimuste andmine puudutada, võimalus esitada eelnõu kohta kirjalikke ettepanekuid ja põhjendatud vastuväiteid.

<http://www.sakuvald.ee/projekteeerimistingimuste-avalikustamine>

Saku mõisas on uus hingamine

AS Saku Maja

Anname rõõmuga teada, et juba novembrist käib Saku mõisas taas vilgas elu. Uus rendileping on sõlmitud ja mõisast saab restoran MuSu pere liige. Hetkel toimuvad mõisas remonttööd, ent peatselt saavad külalised taas nautida mõnusat õhtusööki ja õdusaid kontserte, pidada tähtpäevi

ning miks ka mitte vanas ja väärikas hoones ööbida.

Jooksev info mõisas toimuva kohta kodulehelt sakumois.ee ning sotsiaalmeediast.

Info ja broneerimine

5808 6433

kristel@musu.ee

Restoran MuSu perenaine Kristel Kibuviits-Kallas ning tema abikaasa ja MuSu peakokk Eerik Kallas.

Foto: Ketlin Tammsalu

Spordiklubi baastoetus

1. novembrist saavad Saku valla territooriumil tegutsevad spordiklubid taotleda baastoetust 2024. aastaks lähitules Saku valla laste ja noorte sporditegevuse toetamise korrast.

Sporditegevuse baastoetuse taotlus tuleb esitada e-keskkonnas SPOKU novembrikuu jooksul.

Täpsem info: Anne-Ly Suvi,
annely.suvi@sakuvald.ee

Foto: Pixabay

Saku Vallavalitsus on töökoht, kuhu parimad leiavad põhjust tulla ja jääda

KORISTAJA KURTNA KOOLIS

TÖÖ KIRJELDUS

- Kurtna koolimaja siseruumide koristamine õhtusel ajal alates kella 17.00

OOTUSED KANDIDAADILE

- Kohusetundlik, usaldusväärne
- Kasuks tuleb varasem töökogemus puhastusteenuse valdkonnas

OMALT POOLT PAKUME

- Osalist tööaega 0,5 koormusega
- Töötasu 400 eurot
- Tervise-ja spordikulude kompenseerimist
- Haigushüvitist alates haigestumise esimesest päevast

Kandideerimiseks saada palun CV hiljemalt 15.11.2023 läbi CV Keskuse või saku@sakuvald.ee
Töö sisu kohta annab lisainfot haldusspetsialist Rain Oksaar tel 5199 4888 või rain.oksaar@sakuvald.ee
Töole asumine esimesel võimalusel

SAKUS ALUSTAS TÖÖD OMNIVA POSTIPUNKT

Omniva Saku postipunkt alustas Sakus Teaduse 13 majas tööd 8. novembril.

Postipunkt on avatud kolmel päeval nädalas.

E, K, R avatud 13–19

T, N, L, P suletud

Olete oodatud külastama!

Postipunktile lähimad Omniva pakiautomaadid on Saku Selveri pakiautomaat aadressil Üksnurme tee 2 ning Saku Coop Ehituskeskuse pakiautomaat aadressil Tallinna mnt 6.

Foto: Annika Kubja

Teeme koos Saku rohealade pika plaani ja viime selle ellu!

ÜLLE KIVIRÄHK | Saku 100 aasta metsa eestvedaja ja vallavolikogu liige

Meil on õnn elada Tallinna ümbruse kuldse ringis. Vald areneb tormilises tempos, aastas lisandub mitusada elanikku, rajatakse maju, teid ja parklaid. Seda kahjuks puude, roheluse ja liigirikkuse arvelt. Meie looduskeskonnas nähtavaid arenguid ei toimu. Soovime, et tulevikus toimuks sarnane tormiline areng ka looduskeskonnas. Vajame uusi parke, väiksemaid puudesalusid, alleesid, puudest ümbritsetud kauplusi, koole, lasteaedu ja tööstusparke.

Senini on uute puude istutamine toimunud pigem juhuslikult, spontaanselt ja väikeses mahus. Tundsi me mõttekaaslastega, et on õige aeg hakata tegutsema järjekindlalt ja kindla plaani alusel. Meie kodukoht peaks olema päriselt roheline, sest puud varjavad liigse kuumuse eest, puhastavad õhku ja vett, vähendavad müra ja tolmu, eraldavad eri funktsiooniga alasid, annavad elukoha lindudele ja putukatele. Kindlasti tõstavad puud elukoha väärtust.

Oma looduskeskonda saame kujundada kõik koos ja igaüks omaette. Kaasame planeerimisprotsessi kõik huvilised vallaelanikud, organisatsioonid, ettevõtted ja vallavalitsuse ning ametnikud. Pikk roheline plaan peab tulema ambitsioonikas ja jätkusuutlik.

Ühine eesmärk on hea looduskeskond

Esimene pika plaani koosolek toimus septembri lõpus. Otsustasime, et kogu valda hõlmavat pikka plaani on vaja ja asume selle nimel tegutsema. Saku vald valmistab ette suuremat kliima- ja energiakava ning meie plaan saab selle osaks. Meil on ühine eesmärk luua Sakku hea looduskeskond nii täna kui 30 aasta pärast.

Oma haljastusplaanis keskendume suurema liikuvusega kohtadele. Puid ja põõsaid on vaja juurde istutada lagedatesse tee äärtesse, bussipeatusse, lasteasutuste ümbrusse, suurte parklate äärde ja tööstusaladele. Istutada tahame targalt, et uued puud ei jääks ehitatavatele hoonetele ja rajatistele ette. Asukoht ja puude valik peavad olema kaalutletud ja puudele hea kasvukeskkond tagatud.

Puude istutamine Saku põhikoolimaja juures.

Tähtis on, et puude alla ei jääks torusid ning kaableid ja lähemas perspektiivis ei planeeritaks sinna uusi teid ega hooned.

Selle aasta lõpul soovime kaardistada kogu valla rohelised alad, mis sobiksid uute puude istutamiseks. Selleks palun kõigil loodustundlikel inimestel saata mulle oma ettepanekud. Kaalume kõik meie enda ja saabunud vallaelanike soovid koos spetsialistidega läbi. Annan ettepanekute tegijatele tagasisidet ja kaasan huvi korral edasisse tegevusse.

Igaüks saab midagi teha

Heaks näiteks eriti mõnusast loodusest on minu kodutänav keset Sakut. Meie tänav on olnud pidevas muutuses, kus kogu aeg on olnud nii suuri kui väikeseid puid ja põõsaid. Lapsepõlves oli

meie suurte hõbepajudega ääristatud tänav kõige ilusam. Lisaks tohututele vanadele puudele toomingad, sirelid ja õunapuud. Siis tuli sajandi augustitorm ja murdis pajud maha. Majade elanikud istutasid nende asemele tammesid, vahtraid ja jalakaid. Tänav algusse istutati paplid, mis kasvasid ülikiiressi üle suure maja. Peagi võeti paplid maha ning nende asemele tõid suure maja elanikud metsast kadakad ja pihlakad, mis kaunistavad majaesist tänaseni. Siis ehitati uus kortermaja, mille ümbrusse istutati tammesid. Ka need on kasvanud juba majast suuremaks ning ühest on saanud Saku uhke kuldsest särav jõulupu. Eramajade inimesed on tänava äärde istutanud põnevaid puid, erilisi vahtrate ja jalakate vorme. Üks

KÕIKIDE PANUS ON OODATUD!

Vaatame värske pilguga oma kodukoha üle. Mõtleme läbi, kuhu sooviksime juurde puid ja põõsaid. Soovime, et Sakus oleks hea loodussõbralik keskkond nii viie, kümne kui 30 aasta pärast. Ettepanekud saate saata mulle e-posti teel ulle.kivirahk@gmail.com või sotsiaalmeedias. Veel parem, kui on soov teha ühised talgud. Kui võimalik, saab toetada tehnika ja istikutega või leida üles Saku sotsiaalselt vastutustundlikud ettevõtted, kes soovivad panustada looduskeskonda. Meil kõigil võiks olla vähemalt üks oma istutatud puu. Koostöös kujundame oma tuleviku Saku.

vanimaid on järele kuuekümnenda aastane tamm ning noorem tänavu istutatud eriline pihlakas.

Oma ümbrust saavad kaunimaks muuta ka organisatsioonid ja ettevõtted. Värskeim näide on Uusmäe korteriühistu, mis koostöös vallaga täiendas puudega Kasemetsa poole viiva tee äärt.

Samuti on meil hea meel valla lõpetatud uue haljastusprojekti üle. Projekt algas 2022. aastal kui volikogu liige Renee Puhm tegi valla arengukavasse puude istutamise ettepaneku. Vald võttis ettepaneku vastu ja selle alusel otsustas vallavalitsus rajada puudesalud sobivatesse paikadesse. Valisime valla spetsialistidega välja kaks piirkonda, milleks said Saku ja Tännassilma. Saku kooli juurde istutati uued puud ning Tännassilma tuulele avatud kergliiklustee äärne täienes kõrghaljastusega. Suur tänu valla keskkonnaspetsialist Joel Villemile eduka projekti elluviimise eest!

Värsked männid Tännassilma kergliiklustee ääres.

Fotod: Annika Kubja

Saku „ägedate saladustega“ uus koolimaja sai nurgakivi

ANNIKA KUBJA | kommunikatsioonijuht

10. oktoobril pandi nurgakivi Saku Gümnaasiumi uuele õppe- ja spordihoonetele, kus hakkavad õppima 5.-9. klasside õpilased. Selle juurde tuleb Saku aleviku esimene kunstmuruga kergejõustikustaadion, mängu- ja pallimänguväljakud ning talvine jahutusega uisuplats.

Koolikompleksi ning staadioni, jääväljaku ja väliala ehitamine on Saku vallale läbi aegade suurim investeerimisprojekt. Kogu ehitatava ala suurus on ligi 4 hektarit ja valmis ehitatakse ka tulevase keskpromenaadi esimene osa. Ehituse maksumuseks on 29 miljonit eurot.

Uue koolimaja arhitektuurivõistluse võitis Salto Arhitektuuribüroo OÜ tööga TÄPP, arhitektid Ralf Lõoke, Maarja Kask, Kerstin Kivila, Ragnar Põllukivi, Margus Tamm, Helina Lass ja Martin McLean.

Nurgakivi kapslisse panid oma soovid kaasa ka Saku Gümnaasiumi 3. klassi õpilased, kes kahe aasta pärast, 2025. aasta sügisel hakkavad õppima selles toredas uues koolimajas:

- meie uus koolimaja tuleb kindlasti äge, nii lahe, et anna otsad;
- meie uus koolimaja on lähedam kui lasteaed;

Foto: Oleg Hartsenko /XOfoto

- meie arvame, et uues koolimajas on kella asemel laul;
- uues koolimajas võiks olla ponid;
- uues koolimajas on igal lapsel hea olla, see on täis sõprust ja mängu;
- uus koolimaja on täis häid õpetajaid ja toredaid sõpru;
- uus koolimaja on ägedate saladustega;
- meie uues koolimajas on palju taimi, maast laeni aknad, klassi taga väike palm, õues on rippkiiged ja neid on väga palju ning kohvik;
- uues koolimajas saaks minna tuppa, kus keegi ei sega;
- meie jääme igatahes uue koolimaja valmimist väga ootama.

Saku valla lasteaedade õpetajatele rohkem koostööaega

JELIZAVETA LAURI | haridusspetsialist

Kõik Saku valla lasteaiad seirasid märtsis 2023 laste kohalkäimist kell 7.00–7.30, 18.00–18.30 ja 18.30–19.00. Tulemusi tutvustati hoolekogudele, kus arutluste tulemusena otsustati teha Saku Vallavalitsusele ettepanek lühendada lasteaedade lahtioleku aegsid poole tunni võrra. Vallavalitsuse 31.10.23 istungil võeti vastu korraldus, et **alates 1.12.2023 on kõik Saku valla lasteaiad avatud 7.00–18.30**. Lisaks moodustatakse vastavalt vajadusele õhtused valverühmad.

Valverühmad ja lasteaedade tööaja lühendamine võimaldavad tekitada õpetajatele rohkem kattuvat tööaega ehk koostööaega. Milline on pilt Eestis võrreldes teiste Euroopa lasteaedade lahtiolekuga ja mida mõjutab võimalik suurem kattuv tööaeg, selgitab **Tallinna Ülikooli eelkoolipedagoogika nooremlektor Evelyn Neudorf**.

Kui pikad on üldiselt laste päevad lasteaias? Kuidas on meie seis võrreldes teiste Euroopa riikidega?

Eurydice (37 riigi hariduskoostöö võrgustik) andmetele tuginedes saab väita, et Euroopas on keskestlääbi alla 3-aastaste laste lasteaias veedetud nädala pikkus 27,4 ning üle 3-aastastel lastel 29,5 tundi nädalas. Eesti näitajad on siinkohal kõrgemad – alla 3-aastastel 34,7 ning üle 3-aastastel lastel 38,5 tundi nädalas. Nende näitajatega oleme selle tabeli esiosas. Et lapsed saaksid rohkem täiskasvanu tähelepanu ja lasteaias oleks võimalik teha tööd väikestes gruppides täiskasvanu juhendamisel, on oluline õpetajate kattuva tööaja rakendamise. Lähtudes sellest, et lapsi käib rühmas kohal palju ning lasteaias veedetud aeg on suhteliselt pikk, väsivad ka nendega tegelevad õpetajad kiiremini.

Mis on õpetajate kattuv tööaeg ja kuidas on see seotud koostööga?

Kattuv tööaeg on aeg, mil rühmas on samal ajal tööle mõlemad õpetajad ning koostöiselt viiakse läbi aktiivset lapsest lähtuvat õppe- ja kasvatustegevust. Enamasti leiab see aset hommikupoolikutel, kuid ka õhtustel rühmaüritustel ning päevastel õppekäikudel

Kattuv tööaeg võimaldab õpetajatel teha rohkem tööd väikestes gruppides. Foto: Pixabay

on kattuva tööaja tegemine möödapääsmatu. Oluline, et rühma mõlemad õpetajad suhtlevad ja räägivad omavahel läbi, millistel päevadel ning mis tegevustes on vaja kattuvat tööaega rakendada, et nii lapsed kui ka nemad ise sellest kõige rohkem võidaksid.

Ma arvan ja loodan, et sellised ajad meie lasteaiades on möödanik, kus õpetaja tegi kõiki tegevusi üksi kogu rühmaga koos. Kui me oleme juba alushariduse sisu osas ning innovatsiooni valdkonnas suutnud nii palju muudatusi ellu viia, siis nüüd on aeg jõudnud sinani, et need muutused leiaksid aset ka õpetajate tööajas. Kui me lastelt ootame koostööst tegutsemist, siis ei saa ka õpetajad jätkata üksi 12-tunniste vahetuste tegemist, vaid tuleb tihedamalt meeskonnaga koostööd teha ja tööaega jaotada.

Kui vaadelda kehtivas õppekavas olevat õpikäsitust, siis lapsed on aktiivsed õppijad, omandavad uusi teadmisi ja oskusi läbi katsetamise, uurimise, arutelude jm. Töö väikestes rühmades mitme õpetajaga korraga toetab õppekava ja seal olevate põhimõtete rakendamist ning võimaldab õpetajatel rohkem lastega individuaalselt tegeleda.

Mida võib laps õpetajate suuremast koostööajast?

Lapsed tahavad tähelepanu, nad tahavad kuulamist ja neile meeldib koos

täiskasvanuga tegutseda. Arenguteooriad kinnitavad, et laste omavahelise mängimise ja õppimise juures mõjub kvaliteetne täiskasvanu poolne toetus laste arengule ja õppimisele positiivselt. Väikeses grupis tegevusi läbi viies on õpetajal võimalik paremini rakendada nii individualiseerimise printsiipi kui ka lapsest lähtuvat õpikäsitlust. Samuti võimaldab see arvestada laste huvid ja jõukohasusega ning märgata õpetajal paremini laste erivajadusi ning tegeleda sekkumisega.

Uuringud näitavad, et lasteaiades, kus on kattuva tööajaga toetatud personali koostööd, on eri sihtrühmade (õpetajad, juhid, lapsevanemad) arvates võimalik tulemuslikumalt viia läbi õppe- ja kasvatustegevusi ja rohkem tegeleda lastega individuaalselt.

TEEL LAPSEST LÄHTUVA ÕPIKÄSITUSE SUUNAS

Aastaks 2035 on Eesti haridusvaldkonna arengukava sihiks õppijast lähtuv õpe ja nüüdisaegse õpikäsituse rakendamine kõigil haridustasemetel- ja liikides. Lasteaedade lahtioleku aegade kohandamine soodustab selle sihi suunas liikumist ning Saku vald jätkab koostööd lasteaedadega sellel teekonnal.

Ma tahan osa saada millestki, mille kohta mul on midagi öelda

ANNE-LY SUVI | kultuuri-, spordi- ja noorsootööspsialist

Just nii kõlasid Lyngdali noorte volikoguliikmete sõnad, kui kohtusime nendega oktoobris. Nimelt oli minul ja Saku Valla Noortekeskuse juhil Evelin Orrol võimalus osaleda Euroopa Liidu programmi „Democracy Reloading“ raames Norra kuningriigis rahvusvahelisel seminaril „Kuidas kaasavad omavalitsused noori oma otsustesse“.

Norras on noorte kaasamine volikogu ja kohaliku omavalitsuse töösse igapäevase töö iseenesest mõistetav osa ning seda juba pea 15 aastat. Alates 2019. aastast on kohalikul omavalitsusel kohustus kutsuda kokku noorte volikogu ja rahastada nende tegevust. Noorte huvid peavad olema arvesse võetud mitmesuguste arenguprotsesside alguses, mitte siis, kui täiskasvanud seda mugavaks või vajalikuks peavad. Niipea kui volikogu kinnitab noorte volikogu liikmed, on noortel kohustus ja vastutus kaasa rääkida teemadel, mis neid otseselt või kaudselt puudutavad: linna planeerimine, ühistransport, keskkond, haridus, mänguväljakute ja teede rajamine, ehitus. Loomulikult saavad noored esitada poliitikutele arupärimisi. Isegi ehituse planeerimise võib peatada, kui ei ole noorte arvamust.

Kõik noorte volikogu liikmed on oodatud volikogu komisjonidesse, kus nad võivad teha ettepanekuid, võtta sõna ja avaldada arvamust. Regulaarselt koolitatakse ametnikke noorte kaasamise võimaluste kohta. See loob soodsa keskkonna ametniku-poliitiku ja noore vahel, kellega seatakse üheskoos eesmärgid ja koostatakse tegevuskava järgnevalks valimisperioodiks.

Selleks, et noorte volikogud saaksid tõrgeteta toimida on omavalitsustes kaks täis- või osakoormusega vastutavat koordinaatorit. Noored vajavad abi dokumentide mõistmisel, bürokraatia „tõlkimisel“ ja päevakavade koostamisel. Koordinaator saadab välja koosoleku kutsed, töötab eelnõud koos noortega läbi, broneerib ruumi, korraldab transporti, toitlustust jne. Ta loob noortele turvalise keskkonna oma arvamuste jagamiseks, rääkimiseks, ettepanekute

Noortevolikogu rääkimas oma tegevustest.

Fotod: Anne-Ly Suv

tegemiseks. Kohaliku omavalitsuse juht osaleb alati noorte volikogu istungitel.

Kui noorte arvamust ja soove ei saa alati arvestada, siis antakse neile koos põhjendusega regulaarselt tagasisidet. Paljudes noorte volikogudes on osalus tasuta ning tagatakse tasuta toitlustus ja transport, sest mõnel juhul võib istungile jõudmiseks kuluda terve tund.

Muidugi ei kulge kõik alati probleemideta. Suurimaks mureks peavad noored seda, et kui nad räägivad, siis neid ei kuulata ning kui nad alla annavad, siis öeldakse, et neid ei huvita miski.

Veel kõlab sageli arvamus: *ah mida need noored ka teavad, neil pole ju kogemust.*

Paljud noored, kes kandideerivad volikogu liikmeteks, on juba varakult seadnud endale sihi, kuhu jõuda ning ei ole harva esinev, kui noore püstitatud eesmärk on saada parlamendi liikmeks või isegi peaministriks. Kõik kogemused kohalikul tasandil kaasa rääkida, kujundada elukeskkonda ja suhelda otsustajatega aitavad kindlasti kaasa noorte teadlikele poliitilistele valikutele ja demokraatia arengule kogu riigis.

Moodulmaja tõukside, rulluiskude, kiivrite, rulade tasuta laenutamiseks valmis noorte volikogu algatatud projekti alusel. Majja saab QR koodiga vabalt valitud ajal.

Liigiti kogumine on lihtne – anna jäätmetele uus elu!

Keskkonnaministeerium

Jäätmed pole prügi, vaid ressurss, millest saab valmistada uusi või samaväärseid asju. Kuid see on võimalik vaid siis, kui jäätmed on liigi kaupa eraldatud. Andes oma panuse liigiti kogumisse, hoiad keskkonda, säästad raha prügiveolt ning mõjutad ka teatud toodete hinda tulevikus.

Eesti inimeste kodudes tekib igal aastal ligikaudu 400 kg jäätmeid inimese kohta, millest ringlusse jõuab vaid ligikaudu 30%. Paraku jõuab suurem osa sorteerimata segaolmejäätmetena prügimäele või põletusahju. Prügimäel lõpetavad ka esemed, mida saaks taaskasutada või ümber töödelda. Nii läheb raisku palju väärtuslikku materjali, millest toota uusi asju.

Biojäätmed, klaas ja pakendid

Kodudes tekkivast prügist suure osa moodustavad biojäätmed ja pakendid. Biojäätmeid eraldi kogudes saab sellest ise oma köögivilja- või lilleaia jaoks kompostmulda teha. Konteinerisse kogudes tehakse biojäätmetest tööstuslikku komposti või biogaasi. Biogaasiga sõidavad näiteks Tallinna bussid, aga sellest saab ka toasooja ja autokütust. Biojäätmete kogumine tekkekohal on aastast 2024 kohustuslik igas majapidamises (vt täpsemalt kõrvalleheküljelt).

Ka pakendite liigiti kogumine pole tühi vaev. Klaas on tänaväärne materjal, mida saab lõputult ümber sulatada uuteks klaaspakenditeks. Plastpakenditest saab teatud juhtudel samuti uusi pakendeid teha, samuti kasutatakse seda flüüsi tootmiseks. Laialdaselt tehakse plastist

aga graanuleid, millest hiljem toodetakse elektripistikuid, ehitusmaterjali jms.

Et pakenditest saaks midagi uut teha, peavad need jõudma ülejäänud prügist eraldatuna pakendikonteineritesse. Selleks, et pakendite liigiti kogumine inimestele mugavamaks teha, plaanib riik lähiajal süsteemi uuendada. Eesmärk on, et inimesed saaksid lisaks biojäätmetele ka pakendeid ära anda kodu juurest lahkumata. Liigiti kogumisest peaks tekkima selge rahaline sääst.

Kraam kaasa kauplusesse!

Aeg-ajalt kodust ravimisahelit korras tades võime leida aegunud rohtusid. Kindlasti ei tohiks neid visata tualetipotti või olmeprügisse, sest nii satuvad need ained keskkonda. Juba praegu on Läänemeri ravimijääkidega reostunud ning see ohustab vee-elustikku. Vaid hoolsama käitumisega saame sellele pidurit tõmmata. Aegunud ravimid saab viia ohtlike jäätmete vastuvõtupunkti, aga kasutamata jäänud ravimid võib viia kohalikku apteeki. Mõlemas kohas võetakse neid vastu tasuta.

Kui kodus juhtub mikser või röster katki minema, saab väikese elektroonika (kuni 25x25cm) viia tagasi suuremasse elektroonikapoodi või kaupluse juures asuvasse elektroonikajäätmete konteinerisse. Samuti on kõigis suuremates toidupoodides ja ostukeskustes olemas kogumiskastid patareide ja väikeste akude jaoks.

Kõik elektroonikaseadmed ja patareid sisaldavad nii väärtuslikke kui ka ohtlikke aineid, mida ühest küljest saaks ringlusse võtta, et nendest uusi asju toota, aga

teisalt on need tavaprügi hulka visates suureks ohuks inimestele ja loodusele.

Järgmiseks jäätmejaama!

Oma asjatoimetuste teekonda planeerides tasub läbi käia ka jäätmejaamast. Sinna saab viia vanapaberit ja katkised riided, aga ka vanaelektroonikat ja ohtlikke jäätmeid.

Kui kauplused võtavad vastu vaid väikeelektroonikat, siis jäätmejaama saab tuua lisaks ka vana külmkapi, televiisori, pesumasina jm suured seadmed, mis üldjuhul võetakse teatud mahus vastu tasuta. Samuti saab nii ära anda kodus tekkivaid ohtlikke jäätmeid: kodukeemiat, värve ja lahusteid, akusid ja leedlampe. Ohtlike jäätmete sattumist keskkonda peab vältima, sest see mõjutab nii pinnase, joogivee kui õhu kvaliteeti.

Ka vanapaberi ja papijäätmeid peab liigiti koguma. Vanapaberist tehakse joonistus- ja tualettpaberit, liigiti kogutud papist saab jõupaberit ja uusi kartongpakendeid. Ajalehtedest valmivad aga munarestid, uued ajalehed ja soojustusmaterjalid.

Anneta ja aita!

Tähtis on meeles pidada, et **korralikud, terved ja puhtad asjad tasub alati saata uuele ringile**. Nii aitad vältida jäätmeteket ja annad olulise panuse keskkonna heaks. Teisalt võib sinu üleliigne kapp, korralik kampsun või terve tehnika olla suureks abiks mõnele inimesele, kes uusi tooteid endale lubada ei saa.

Ja mis veelgi olulisem – enne asja soetamist mõtle, kas sul ikkagi on seda vaja, ja jäta ülearused ostud tegemata. See on kõige parem viis keskkonnahoidu panustamiseks.

VAATA LISAKS

kuhuviaa.ee

sakuvald.ee/et/jaatmejaam

Jäätmetekke vähendamise nädal

18.–26. novembrini toimub Euroopa jäätmetekke vähendamise nädal. Selle raames toimub põnevaid sündmusi ka Saku vallas. Täpsemat infot leiate valla veebilehel ja Facebookis.

Saku jäätmejaama saab muuhulgas viia suurjäätmeid, mille hulka kuulub ka vana mööbel.

Foto: Merilin Piirsalu

Uuel aastal peab biojätmeid liigiti koguma. Kui kompostid oma kinnistul, anna sellest teada 1. jaanuariks!

MERILIN PIIRISALU

Järgmisest aastast on kõikjal Eestis kohustus biojätmeid tekkekohal liigiti koguda ning neid kompostida või jätmevedajale üle anda. See tähendab, et ka igas kodumajapidamises peab biojätmeid eraldi koguma.

Kogumiseks võib kasutada jätmevedajate kogumismahutit ehk konteinerit või kinnist kompostrit. Erandina võib hajaasustusega aladel köögi- ja sööklajajätmeid kompostida lahtiselt kompostimisaunades.

Need, kes oma kinnistul biojätmeid kompostivad, peavad sellest vallavalitsusele teada andma ja esitama vastava avalduse koos fotoga hiljemalt 1. jaanuariks 2024. Vastasel juhul toob jätmevedaja jaanuaris kinnistule biojätmete kogumismahuti.

NB! Kõik kinnistud, kuhu soetati 2022. aastal projekti „Biojätmete kogumise arendamine Saku vallas“ raames vallalt kiirkomposter, on juba jätmevaldajate registrisse sisetatud ning ei pea kompostimisest avalduse teel eraldi teada andma. Registrisse on kantud ka need, kellel juba on jätmevedajalt biojätmete kogumismahuti tellitud ning ka nendel pole vaja avaldust esitada.

Kuidas avaldust esitada?

Avaldust saab esitada vaid kinnistumomanik ja seda saab teha veebis: Taotlused–Keskkond–Kinnistul kompostimisest teavitamine.

Avalduse esitamisel tuleb valida: TAOTLE KOMPOSTIMIST, mitte taotle vabastamist. Avalduse esitamiseks on vajalik ID-kaardi lugeja, Mobiil-ID või Smart-ID.

KORDUMA KIPPUVAD KÜSIMUSED

Kas tohin kasutada naabriga ühist biojätmete mahutit?

Jah, ühismahuti kasutamine on lubatud kõrvuti asetsevatel kinnistutel (sh eramajades, korter- ja ridaelamutes) tekkivate jätmete kogumisel. Samuti on ühismahuti kasutamine lubatud aiandusühistutel. Ühismahutina ei ole lubatud kasutada

Foto: Pixabay

jätmekotti. Ühismahuti asukoht tuleb kooskõlastada territooriumi valdaja ja vallavalitsusega.

Kas tohin kasutada naabriga ühist kompostrit?

Jah, kõrvuti asetsevad kinnistud võivad biojätmete kompostimiseks kasutada ühist kompostrit. Ühis- kompostri kasutamise nõusoleku saamiseks esitavad mõlema kinnistu jätmevaldajad vallavalitsusele sellekohase avalduse.

Kui on köögihunt, kas see vabastab kinnistu biojätmete äraveo või kompostimise kohustusest?

Ei vabasta. Köögihundi ei saa panna kõiki biojätmeid, mis kodumajapidamistes tekivad (lilled, kiulised toidujätmed). Samuti on ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse § 36 kohaselt keelatud ühiskanaliseerimise juhtida jätmeid, sealhulgas ohtlikke jätmeid ja ummistusi põhjustavaid tahkeid osiseid, ning piirväärtusi ületavas sisalduses ja sellises koguses ohtlikke aineid, mis kahjustab või pärsib

ühiskanaliseerimise või reoveepuhasti toimimist või keskkonnaseisundit.

Mis on biojätmed?

Biojätmed on biolagunevad aia- ja haljastujätmed ning toidu- ja köögi- jätmed.

Aia- ja haljastujätmeteks on näiteks niidetud muru, puude lehed, kitkutud umbrohi, lõikelilled, hekipügamise jäägid.

Toidujätmed on näiteks riknenud toit, puu- ja köögiviljade koored, kala- luud, kondid, muna- ja pähklikoored, kohvi- ja teepaks koos filtriga, potitaimed ilma potita.

Biojätmetega koos võib koguda ka teisi biolagunevaid jätmeid nagu salvrätid, majapidamispaber, määrdunud papp ja paber.

Biojätmete hulka ei või panna bioloogiliselt mittelagunevaid või väga raskesti lagunevaid jätmeid nagu kile ja plast, kassiliiv, suured kondid, kunstlilled, vanad ravimid, küünlad, mähkmed.

Täpsem info biojätmete liigiti kogumise kohta ja kompostimise tingimused: sakuvald.ee/biojaatmed

MIKS ON BIOJÄTMEDE LIIGITI KOGUMINE OLULINE?

- Koos teiste jätmetega prügilasse lades- tatud biojätmetest eraldub prügilagaasi, mis on olulise mõjuga kasvuhoonegaas;
- Segaolmejäätmetega koos kogudes määrivad biojätmed ära teised jät- mematerjalid, mida muidu oleks olnud võimalik välja sortida ja ringlusse suu- nata;
- Biojätmetes sisaldub olulisi taimetoit- aineid, mis on väärtuslik ressurss nii koduaias kui ka põllumajanduses;
- Biojätmetest biogaasi tootes on võima- lik ära kasutada neis sisalduv energia kütusena ja kääritusjääk kui põlluväetis.

Allikas: Kliimaministeerium

Vanavanemast krüptoinvestor? Loe, kuidas ära tunda krüptopettust!

DAIN M. MURU | TTJA ettevõtluse osakonna jurist

Ukselt uksele käivatest kaupmeestest, kes osavate, kuigi õiguslikult kaheldavate nõksudega inimestele ülearu kalleid tooteid maha müüvad, on enamik kuulnud. Tehnoloogia arengu tulemusel peab aga ka vaatama, et pereliikmed asjatult krüptovaluutat ehk virtuaalvääringut ei ostaks või ei seoks ennast sisutute investeerimisskeemidega. Kuidas krüptopettust ära tunda ning mida tasuks teada krüptovara kohta?

Mõisted plokiahel, *token* ja virtuaalvääring kõlavad põnevalt, kuid vähesed mõistavad, mis on tegelikult nende mõistete taga. Just seda erinevate terminite virvarri erinevad krüptorahaskeemid ka ära kasutavad.

Krüptovara loomine saab alguse plokiahelast. Väga lihtsustatult öeldes võib sellest mõelda kui metallkettist. Iga tehing loob uue lüli ning selle lisamiseks suurde ketti on vaja teha matemaatilisi tehteid, mida nimetatakse ka kaevandamiseks. Mis muudab selle aga omapäraseks on see, et metallkett ei istu kuskil pangas luku ja riivi taga, vaid on jagatud kõigi selle kasutajate vahel. Taoline detsentraliseeritus võib olla nii positiivne kui ka negatiivne. Kui selle plokiahelaga seotakse spetsiaalne virtuaalvääring, nimetatakse seda *coin*'iks, vaid plokiahelale tuginevat aga *token*'iks.

Tuntumad virtuaalvääringud on näiteks Bitcoin ja Ethereum, kuid siinkohal tasub teadvustada, et virtuaalvääringute puhul ei ole tegemist ametliku valuutaga, mida on käibesse lasknud selleks õigust omav ametlik asutus. Nende väärtus seisneb peamiselt selles, et kasutajad näevad neis väärtust või nad täidavad rahaliselt hinnatavat funktsiooni.

Näidisjuhtumid

Esimese juhtumi puhul tegi tarbija pärast müügikõnet ülekande otse virtuaalvääringut vahendava inimese kontole. Kui tarbija proovis hiljem sellest lepingust taganeda, siis väideti, et esiteks pole see võimalik ning teiseks pole see mõistlik – kohe pidavat Eesti finantssüsteem muutuma ning jäävad kehtima euro ja OneCoin. Kui tarbija soovis siis oma virtuaalvääringut

sugulasele üle kanda, sai seda teha kas väga väikeses mahus või pidi vahendajale juurde maksma, et seda korraga teha.

Probleeme saab ära hoida, kui investeerimisotsuste langetamisel teha põhjalik eeltöö konkreetse krüptorahavõrgustiku ja selle kaudu tegutsevate isikute kohta.

Vahel proovitakse virtuaalvääringute müüki peita treening- või koolituspakettide taha. Turundusmaterjalides või isegi kodulehel ei ole võimalik virtuaalraha otse osta. Tarbijale esitletakse erinevate tasemetega koolituspakette, millega tuleb lihtsalt teatud koguses virtuaalraha või *token*'eid kaasa.

Teises juhtumis köitsid tarbija tähelepanu ühe virtuaalvääringu reklaamid Youtube'is, mis kutsusid aktiivselt oma platvormiga liituma. Lähemal uurimisel selgus, et virtuaalvääringuid ei müüdnud, vaid müüdi hoopis kaevandamiseks vajalikku riistvara. Iga seadme ostuga ning

paketiga liitumisel saadi preemiaks natuke virtuaalvääringut.

Kuid ka siin tekkis küsimus virtuaalvääringu tegeliku väärtuse kohta. Virtuaalvääringut oli võimalik nende enda loodud platvormilt küll eurode eest osta, aga teistpidi ehk virtuaalvääringu eurodeks vahetamise võimalust lubati ainult tulevikus. Selle virtuaalvääringu eest sai asju osta vaid ühel nende loodud platvormil ja sedagi väga piiratud tootevaliku seast. Sisuliselt ostis tarbija kalli seadme, mis tootis midagi, millel puudus tema jaoks igasugune väärtus.

Iga tehinguotsus peab olema läbi mõeldud ja kaalutletud, veendumaks nii tehingu enda kui ka sellega kaasnevate (rahaliste) kohustuste ja riskide sobivuses. Seejuures tuleks enne iga tehinguotsust tutvuda teabe ja informatsiooniga, mis on avaldatud erinevatel internetilehekülgedel (sealhulgas erinevad suhtlusportaalid, foorumid jne) ja mis

Tootekategooriad
Tutvu meie õppimispakettidega!

ALGAJA PAKETT Level 1 1000 tokenit 50 €	START PAKETT Level 2 5000 tokenit 100 €	KAUPLEJA PAKETT Level 3 10 000 tokenit 530 €	PROFI PAKETT Level 4 15 000 tokenit 1200 €
ETTEVÕTJA PAKETT Level 5 20 000 tokenit 3100 €	KUNINGA PAKETT Level 6 30 000 tokenit 6300 €	PREMIUM PAKETT Level 7 50 000 tokenit 13 100 €	KOSMOSE PAKETT Level 8 90 000 tokenit 28 000 €

Näide investeerimispakettidest, mis on peidetud õppimispakettide nime taha.

võivad ettevõtja usaldusväärsust ning seeläbi ka tehinguotsust mõjutada.

Kuidas ära tunda krüptopettust? 10 ohumärki, millele tähelepanu pöörata!

- Ettevõtte pole tuvastatav.
- Pakutakse väga kõrget tootlust.
- Kasutatakse palju tehnilisi termineid segamini, enamasti nende mõisteid ja tähendusi avamata.
- Pakutakse investeerimiseks enda loodud virtuaalväringut, kasutustokenit või nendel põhinevat maksekaarti, kusjuures lubatakse, et seda saab või kohe-varsti saab kasutada igapäevatoiminguteks (näiteks poest leiva ostmiseks). See, et virtuaalväringut nimetatakse varaks, ei tähenda alati, et sellel on väärtus.
- Räägitakse paljudest (viiest ja enamast) erinevatest investorite tasemetest.
- Virtuaalväringut osta ja investeerimisse siseneda on lihtne, kuid väljumistingimused on jäetud kirja panemata või esitatud arusaamatult.

- Lepingutingimused näevad ette, et tarbija ei või suhelda meediaga või rääkida avalikult konkreetsest krüptoskeemist.
- Eesti tarbijaturule suunatud krüptoskeemi lepingutingimused on võrreldes ning lepingule kohaldub väljaspool Euroopat asuva riigi õigus.
- Virtuaalväring peidetakse teise toote taha. Näiteks: „Osta meie platinum koolituspakett, saad 1000 TTJA coin, 10 TTJA kaevandamisluba“.
- Investeerimisstruktuur sarnaneb Ponzi või püramiidskeemile, kus krüptorahaskemiga liituja rahast makstakse varasematele liitujatele või kus tarbija saab tulu peamiselt teiste tarbijate süsteemi kaasamisest.

Kuidas vältida pettasaamist?

- Kontrolli, kas Finantsinspeksioon on avaldanud konkreetse krüptoväringu kohta seisukohti või hoiatusi.
- Tee krüptoskeemi kohta internetis taustauuring. Otsi avaliku otsingu-

mootori (näiteks Google, Bing) abil „Is XXX Coin a scam“; vaata, kas otsingu vastused äratavad usaldust.

- Kuhu pöörduda?
- Kui oled langenud pettuse ohvriks ning sulle on tekitatud varalist kahju, siis tasuks pöörduda avaldusega Politseija Piirivalveameti poole.
- Kui kahtlustad, et kaupleja on loonud püramiidskeemile sarnase müügiskeemi või kasutanud oma toote reklaamimisel või pakkumisel ebaausaid (sealhulgas eksitavaid ja agressiivseid) kauplemissõtteid, siis tasuks pöörduda Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti poole info@ttja.ee.
- Rahapesu Andmehüüroo teeb järelevalvet tegevusloaga virtuaalväringu teenuse pakujate suhtes. Nende poole on võimalik pöörduda näiteks läbi nende veebivormi.

Rohkem infot leiad minuraha.ee Krüptovara ja Finantsinspeksiooni virtuaalraha lehelt.

Kuidas avalikus kohas turvaliselt arvutitööd teha?

Riigi IT Keskus

Uueks normaalsuseks muutunud hübriid töö toob endaga kaasa olukordi, kus töötame arvutiga vahel ka avalikus kohas. Millised ohud avalikus ruumis varitseda võivad ja kuidas seal võimalikult turvaliselt arvutitööd teha, räägib Euroopa küberturvalisuse kuul Riigi IT Keskuse infoturbeosakonna juhataja Andri Rebane.

„Kõige elementaarsem asi, millele avalikus kohas arvutiga töötades tähelepanu pöörata, on jälgida teraselt oma ümbrust ja eelkõige seljatagust,“ rõhutab Andri Rebane, sest avalikus ruumis on oht langeda üle öla piilumise ehk *shoulder surfing*’u ohvriks. Seda riski aitavad maandada spetsiaalsed ekraanile paigaldatavad privaatsusfiltrid, mis oluliselt piiravad ekraani nähtavust külje pealt. „Otse selja tagant on aga terve ekraan nähtav, nii et tasub enne tööülesandega alustamist mõelda, millise infoga parasjagu töötame ja kas on mõistlik teha seda just avalikus ruumis.“

Lisaks on väga oluline mitte jätta sülearvutit järelevalveta. „Kui soovime kohvikus töötades kasvõi hetkeks arvuti tagant kaugemale liikuda, siis tuleb arvuti

tingimata lukustada,“ ütleb Rebane. Aga ainuüksi lukustamisest ka ei piisa – tuleb veenduda, et kõrvalistel isikutel pole võimalust arvutit endaga kaasa võtta.

Tasub eelistada mobiilset kuumkohta

Kui võimalik, soovib Rebane avaliku wifi-võrgu kasutamist vältida ja eelistada mobiilset kuumkohta. „Kui lahkume kodust, siis lukustame alati kõik uksed. Piltlikult öeldes tähendab avaliku wifi kasutamine, et oleme tagaukse lahti jätnud ja igaühel on võimalus meie andmetele ligi pääseda.“

Parooliga kaitstud võrgud on küll mõnevõrra turvalisemad kui paroolita võrgud, ent avalik wifi on siiski arvestatav turvarisk. „Kui tööandja on teie arvutisse paigaldanud virtuaalse privaatsuse võrgu ehk VPN-i, siis tuleks see avalikus kohas tööle asudes kindlasti sisse lülitada, sest VPN ühendust kasutades ei ole kolmandatel osapooltel võimalik teie liiklust jälgida.“

Koosolekute pidamisega tasub olla ettevaatlik

Avalikus kohas töötades tuleb igal juhul rohkem tähelepanu pöörata sellele, kellega ja millest me räägime. „Eriti koosolekul kõrvaklappe kasutades on kerge tekkima nn mullis olemise tunne, kus kipume ära unustama, et ei viibi privaatses ruumis ja infovahetusest saavad osa täiesti võõrad inimesed. Sageli räägime kõrvaklappe kasutades ka ise oluliselt valjemini ja juttu on veel kaugemale kuulda.“

Arvuti vajab järjepidevat tähelepanu

Lisaks soovib infoturbejuht, et arvuti oleks töökorras ja hästi hooldatud. „Aeg ajalt tasub ette võtta digikoristus ja kustutada arvutist ebavajalik info nagu sirvimise ajalugu ja küpsisefailid.“

Teine oluline liigutus on aegsasti ära teha rakendustarkvara süsteemivärskendused ja neile järgnev seadme taaskäivitus. „Inimestel on vahel kombeks värskendusi edasi lükata, aga tegelikult on targem nad kohe ära teha, sest tihti on värskenduste üheks eesmärgiks avastatud turvaaukude parandamine.“

Saku Gümnaasiumi töötajad käisid Hispaanias töövarjuks

Hommikune Torremolinos IES Playamar koolis võttis meid vastu lõõskava päikese ja asedirektor Violeta Marfil'i poolt valmistatud maitseelamusi pakkuva porganditordiga. Projekti eestvedaja Alfonso Ballesteros oli meile planeerinud mitmekülseid töövarjutusi ja intervjuusid kooli spetsialistidega, kes kõik on seotud hariduslike erivajadustega õpilastega. Eesmärk oli uurida lastevanemate kaasamise paremaid võimalusi tugisüsteemi töös ja koolis tervikuna.

Playamar koolis on spetsialistidel teistsugune rollijaotus. Asedirektor on ka õpetaja rollis ja kaasab vajadusel õpilasi eriklassist näiteks liikumis- või muusikatundi tavaklassis. Kooli nõustaja tegeleb nii HEV õpilaste dokumentatsiooni, õpetajate ja õpilaste nõustamise ning vajadusel ka korrapidamisega. Ka lastevanemate kaasamine tugineb kindlal reeglistikul. Koolikeskkonnas tekkinud sotsiaalsete olukordade puhul tegeldakse probleemidega esmajärgus koolipinnal ja lapsevanemat esialgu ei kaasata. Lapsevanemad kaasatakse juhtudel, kui probleem on tõsisem,

süsteematisem (näiteks erinevad kiusamisjuhtumid) ja vanemat on vaja sellest teavitada.

Samasse koolikeskkonda oli esimest korda loodud ka toimetuleku õppekaval õppivate õpilaste klass, mille üle juhtkond oli eriti uhke. Neljaliikmelises klassis toetas õpilasi eripedagoogist klassiõpetajale lisaks ka abiõpetaja, kuna õpilaste arengutasemed olid erinevad. Spetsiifiliste õpiraskustega õpilased käisid kõik tavaklassides ja nende kohta vahendas infot nõustaja, kes tegeles ka HEV koordinaatori ülesannetega. Eriklass olid kujundatud õpilastele, kelle õppetöö toimus mõnel teisel õppekaval, kuid keda kaasati sobivuse korral ka näiteks kehalise kasvatuses tundi.

Projekti käigus märkasime olukordi, mis erinesid Eesti koolides toimuvast. Imestama pani, et tund kestis 60 minutit ja selle sisse oli arvestatud vahetund. Tundide lõppedes jäid õpilased oma klassidesse ja õpetajad liikusid klasside vahel. Põhjendus sellisele korraldusele olevat müra vähendamine tundidevahelisel ajal. Kuid oli ka mitmeid sarnasusi nagu iganädalased regulaarsed

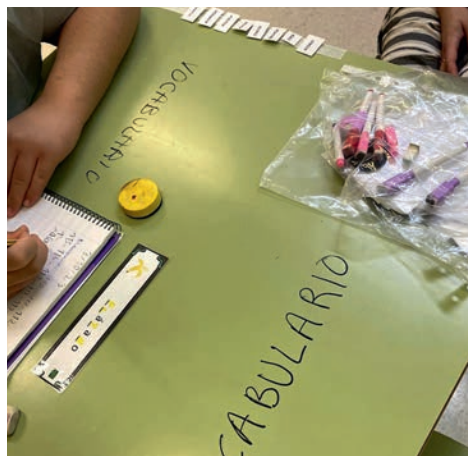
klassijuhataja tunnid, aktiivsed õuevahetunnid ja õpetajate koostöökojad.

Hispaania kooliga tutvumine oli väga väärtuslik ja elamusi pakkuv kogemus ning töövarjutamine selle maksimaalses mõttes. Sõltuvalt riigi võimalustest pakume õpilastele igakülselt kaasavat ja toetavat haridust oma parimal moel. Eesti haridussüsteem on juba liikumas selles suunas, et pakkuda õpilastele kvalifitseeritud tugispetsialistide abi ning erinevaid toetavaid teenuseid. Andaluusia maakond on siinkohal kindlasti eesrindlik väga raskete erivajadustega õpilaste kaasamisel tava-süsteemi.

Võtsime projektist kaasa nii uusi teadmisi kui teise riigi kogemusi, millest püüame Saku Gümnaasiumis parimat kasu lõigata. Meis kasvas teadmine – selleks, et paremini mõista, tuleb kogeda rohkemat kui vaid see, milles viibime igapäevaselt.

Eripedagoog-HEV koordineerijad
JULIJA KULDVEE, JÄPPE JOHANSON,
PIRJE KIVESTU ja väikeklassi õpetaja
KAIRE KULBIN

Fotod: erakogu

Tasakaalu olulisus ning selle parandamine

KÜLLIKI LIHT | Saku Tervisekeskuse füsioterapeut

Kas teadsid, et igapäevategevuste nagu kõndimise, jalgrattaga sõitmise, aga ka selja taha vaatamise ning kummardamise jaoks on meil vaja tasakaalu?

Tasakaal on keha suutlikkus püsida paigal ja mitte kukkuda. Seda isegi siis, kui muudame asendit omal soovil või keskkonnast tingituna (näiteks bussi järsk pidurdamine).

Keha tasakaalu ehk posturaalse kontrolli eest aitavad organismis vastutada:

- vestibulaarsüsteem (sisekõrvas asuv vestibulaaraparaat);
- propriotseptiivne süsteem (liigesed, lihased, kõõlused, nahk);
- visuaalne süsteem (silma võrkkestas asuvad valgustundlikud rakud).

Kõik mainitud süsteemid annavad peajule infot, mis asendis ning liikumises parasjagu oleme. Peaajus toimub saadud informatsiooni töötlemine. See omakorda edastatakse kehaosadele, mis siis aitavad kehal vastavalt tasakaalu hoida ja säilitada.

Mis võivad tasakaalu vähendada?

Tasakaalu halvenemist soodustavad mitmed diagnoosid, mis on seotud näiteks sisekõrvade, silmade ning neuroloogiliste probleemidega, alajäsemete traumadega, rühihäiretega või ravimite kõrvalmõjudega.

Nende puhul tuleks kindlasti

Külliki Liht, Saku Tervisekeskuse füsioterapeut
Fotod: erakogu

konsulteerida oma perearstiga, kes määrab vajadusel sobivad ravimid ning edasise spetsiifilise ravi vastavalt probleemile.

Ka vanuse suurenedes võib tasakaal halveneda, sest info edastamine asendi muutuste kohta organismis on aeglasem. Lisaks on kõrgemas eas suurem tõenäosus kõrgeks/madalaks vererõhuks, vereringe häireteks, madalaks raua ja veresuhkru tasemeks, mis kõik omakorda takistavad normaalset mainitud süsteemide tööd. Tasakaalu halvenemisel on suurem oht kukkuda ning saada vigastusi. Seetõttu on keha asendi säilitamise probleemide korral oluline seda parandada.

Kuidas parandada enda tasakaalu?

WHO (Maailma Terviseorganisat-

sioon) soovitab täiskasvanutel vanuses 18–64 aastat hea füüsilisuse säilitamiseks teha nädalas vähemalt:

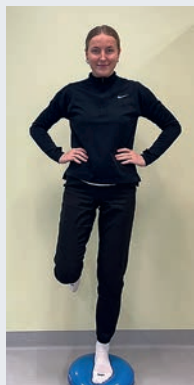
- 75–150 minutit mõõduka või kõrge intensiivsusega aeroobset liikumist (näiteks kõndimine, koristamine);
- kaks korda suurematele lihasgruppidele jõutrenni.

Vanuses 65+ on soovitusel samad, kuid lisaks võiks kolm korda nädalas sooritada harjutusi või tegevusi, mis aitavad parandada tasakaalu nii seistes kui liikudes. Hea oleks, kui harjutused oleks samal ajal rühti korrigeerivad ja jõudu suurendavad. Eesmärgiks on hoida ja parandada funktsionaalset tasakaalu ehk aidata säilitada keha tasakaalu igapäevaste tegevuste juures. Harjutuste puhul on hea see, et mida rohkem neid teha, seda kergemaks need muutuvad. Seejärel võib juba proovida järjest raskemaid variante.

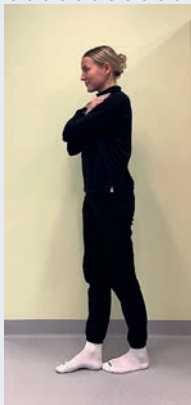
Ilmastikuolud võivad varsti muuta tänavad libedamaks. Seepärast tasub peale harjutuste tegemise ka ise turvalisemalt liikuda, et kukkumist ennetada. Kasuks tuleb sobivate jalanõude kandmine (nt kummist tallaga), laiema toepinnaga kõndimine, vajadusel abivahendite kasutamine (kõnnikepp, küünarkark jne). Tasakaalu probleemide korral võtta ühendust perearstiga, kes saab vajadusel suunata füsioterapiasse.

Head tasakaalu!

Mõned näited tasakaalu arendavatest harjutustest (kordused enesetunde järgi)

Seisa pehme pinna peal ühel jalal 10–30 sekundit. Kergem variant: seisa kõval pinnal. Raskem variant: aeg-ajalt vaadata paremale ja vasakule või hoida silmad kinni.

Käärseis (parem jalg ees), keharaskus võrdselt mõlemal jalal, käed risti rinnal 10–30 sek jooksul, seejärel vii vasak jalg ette. Kergem variant: käed puusal või keha kõrval. Raskem variant: keerata pead küljelt-küljele või panna silmad kinni.

Kohapeal või edasi liikudes sammu marss ning iga sammu ajal viia käed üles ja sirutada kogu keha. Kergem variant: istudes. Raskem variant: hantlid käes või vaadata lisaks küljelt-küljele.

Saku valda kerkib uus arendus Tähistaeva Kodu

MERILIN PIIRISALU

Kes on läinud mööda Nurme tänavat Sakust Juuliku poole, on kindlasti märganud, et aleviku ja küla piiril Tariku ja Tarikupõllu maaüksusel on alustatud ehitustöödega. Just sinna kerkib Saku Arenduse rajatav Tähistaeva Kodu, millest räägib lähemalt üks visiooni autoritest ja partner Janar Toomesso.

Kui alustada numbritest, siis arendatava ala suurus on ligikaudu 20 hektarit. Piirkonda on planeeritud 63 eramut, 10 paarismaja ning 12 viieboksilist ridaelamut. Eramu krundi suurus on umbes 1200–1300 ruutmeetrit.

Ala sisse jäävad ka Kase tee koridor koos pikendusega (Nurme tänavast kuni Kraavi tänavani), Kraavi tänav ning Vääna jõe maaüksus ulatuses, mis võimaldab tulevikus uue silla rajamist Vääna jõe.

„Esimest korda käisime vallas arendusprojektist rääkimas viis aastat tagasi. Kuna ala oli välja arendamata, aga Sakus on elamumaa nõudlus väga suur, siis ostis meie väikeinvestorite seltskond maa ära ning me pakkusime oma visiooni vallale välja. Vallaga suhtlus oli aktiivne ja parima lahenduse nimel sai tehtud palju muudatusi,“ meenutab Toomesso. „Eesmärk on rajada mugav ja kaasaegne elukeskkond, mis kannab nime Tähistaeva Kodu.“

Kõik algab visioonist

Toomesso peab iga planeerimisele kulutatud tundi äärmiselt oluliseks. „Kõige tähtsam on projekt ehk visioon ning sellesse tasub aega ja mõttetööd investeerida, sest see, mille sa paberi peal läbi mõtled ja vajadusel ümber teed, on kordades odavam kui hilisemad muudatused. Visiooni aitas meil paika panna Eesti juhtiv arhitektuuribüroo Arhitekt 11,“ ütleb ta.

Ehitusloa sai Saku Arendus kätte suvel ning kopp löödi maasse augusti lõpus. Esmalt tehakse tööd, mis puudutavad teid ja teede aluseid, siis pannakse drenaaž ja rajatakse kanalisatsioon. Oma osa tööde edenemises mängib ilm. Näiteks külmaga ei saa ehitada kõvakattega teid või asfalteerida ning need tegevused jäävad kevadesse.

Arendajad, vasakult Janar Toomesso, Neeme Tammis ja Liivar Laos.

„Vihmane periood võib samuti ehitust segada ja kvaliteedi osas ei ole me valmis kompromissideks – pigem võtame aega,“ ütleb Toomesso.

Elektrilevi rajab teede kõrvale kaabelduse ja valgustuse. Kõige lõpuks ehitatakse mänguväljakud, rajatakse terviserada ja haljastus. „Tähtaegade osas tuleb alati ettevaatlik olla, aga praegu on ehitaja ilusti graafikus. Prognoos on, et järgmise aasta augustis on arendaja poolt kõik valmis ehk on olemas teed, valgustus, kanalisatsioon, mänguväljakud ja haljastus.“

Innovatiivne ja kaasaegne

Tähistaeva Kodu näol on tegemist igati kaasaegse arendusega, kus arvestatakse tänapäevaste nõudmistega. „Rohepöörde tulemusena vajame oma eluasemele täiesti uusi lahendusi. Peame arvestama, et koduomanik tahab paigaldada päikesepaneelid, soovib elektrit tagasi müüa, tahab energiat salvestada ning autosid rohelise energiaga laadida. See kõik seab infrastruktuurile uued nõudmised ning on vaja suuremaid alajaamu, millel oleks piisavalt võimsust,“ kirjeldab Toomesso. „Oleme oma soovid kooskõlastanud Enefitiga ja nende lubadus on ehitada vastavalt meie klientide vajadustele sobiv energialahendusi pakkuv

infrastruktuur. Ka vesi, sademevesi ja kanalisatsioon peavad olema hästi lahendatud. Oleksime põhimõtteliselt saanud kasutada olemasolevat pumbamaja, aga otsustasime ehitada uue, mis vastab kõikidele kaasaegsetele nõuetele ning mis hakkab teenindama lisaks Tähistaeva Kodule ka teisi läheduses asuvaid majapidamisi.“

Sportimisvõimalused kodu juures

Märkimist väärib, et Tähistaeva Kodu saab 1,3 km pikkuse kõvakattega terviseraja, mis on avatud kõikidele vallaelanikele, aga on eriti mugav just arenduses elavale kliendile. Terviserajal saab lisaks jalutamisele ja rattasõidule ka rulluisutada või tõukerattaga sõita. Veel kerkivad välijõusaal, mänguväljak, turnimisala ning kiigeplats. „Pidasime oluliseks, et elanikel oleks rekreatsiooniala, mis sisaldab liikumise ja sportimisvõimalusi eri vanuses inimestele. See on innovaatiline lahendus, mida paljud teised arendajad võib-olla ei paku. Kui soetad krundi, siis tead, et sul on võimalus oma kodu tagahoovist astuda spordirajale või lapsed mänguväljakule saata,“ selgitab Toomesso. „Üldkasutatavale alale tuleb arvukalt pinke. Kui vahepeal on vaja ketsipaelu siduda või kogukonna inimestega tähtsatest asjadest lobiseda, siis on võimalik seda mõnusalt teha.“

Roheline elu keskkond

Arendaja sõnul pööratakse suurt rõhku ka haljastusele ja rohelinele. Kase tee kõrvale rajatakse kõrghaljastus ning terviserada ääristatakse puude ja põõsastega. „Oleme krundid paigutanud nõnda, et nende vahele jääb haljasala ehk roheline koridor. Eks puude-põõsaste kasvamise osas tuleb varuda pisut kannatust, kuna alguses on taimed ju väikesed, aga plaanime istutada avalikule alale üle 700 istiku, mis kindlasti on hea algatus rohelise keskkonna kujundamisel.“

Arendajad on püüdnud klientide elu mugavamaks teha sellega, et ei müü ainult krunti, vaid on kogunud kokku ja jagavad infot teenuste kohta, mida

Vaade Tariku ja Tarikupõllu maaüksusele.

Fotod Saku Arendus

kodu valmimiseks on vaja ehk kõike, mis puudutab elektri, vee, sadevee ja kanalisatsiooni liitumisi ning ka maja projekteerimist. „Igaüks võib oma maja ka ise projekteerida lasta, aga pakume koostöös Arhitekt11 arhitektidega majade tüüpprojekte, mis lisaks heale disainile arvestavad piirkonna detailplaneeringuga ning pakuvad paindlikke ja funktsionaalseid erilahendusi arvestades iga pere suuruse ja soovidega,“ ütleb Toomesso. Tähistava Kodu piirkonda on ettenähtud nii klassikalisemad viilkatusega majad kui ka modernsemad lamekatusega kodud. „See on täiesti maitse asi, mida klient eelistab. Sõltub, kas oled rohkem fungi, lameda ja hästi modernse minimalistliku arhitektuuri austaja või meeldib traditsioonilisem lahendus.“

Kasu ka ümberkaudsetele

Toomesso leiab, et uuest arendusest saavad kasu kõik ümberkaudsed elanikud. „Ehitamise ajal on muidugi piirkonnas suurem liiklusköormus, sõitmas rohkem veoautosid ja muid ehitusmasinaid, aga oleme püüdnud asju lahendada nii, et see kohalikke võimalikult vähe häiriks,“ ütleb ta.

„Tulevikus saavad siiski kõik pigem kasu. Terviserada on ju avalik ning mõeldud kõikidele soovijatele.

Usun, et ka kogu liikluslahendus selles piirkonnas muutub tulevikus paremaks. Meil on kohustus ehitada Kase tee valmis kuni Laane tee ristmikuni, selle ühenduse kaudu on vallal plaanis tulevikuperspektiivis sild rajada. See avardaks samuti logistilisi võimalusi lähedalasuvate elanike jaoks ja lubaks transpordiks valida lühemaid teid.“

Kui rääkida veel hüvedest, siis Toomesso arvates tõstab uus arendus ka ümberkaudse kinnisvara väärtust. „Saku suur eelis on väga hea ühendus nii Tallinna, Tartu kui ka Pärnu suunal. Sellele võib-olla igapäevaselt ei mõtle, aga kui areneb Saku, mis on ühtlasi linnlähedane väga hea elukeskkonnaga piirkond ning kui siia rajatakse kvaliteetseid arendusi, siis see toob siia uusi inimesi ehk maksumaksjaid. Tänu sellele kasvab omakorda pakutavate teenuste kvaliteet. Seega tõuseb Sakus ka kinnisvara väärtus, mis juba praegugi on tegelikult päris kõrges hinnas.“

Millal kõik valmis saab?

Poole aasta pärast ollakse loodetavasti arendusega seal maal, et kruntide omanikud võivad pöörduda vallavalitsuse poole ja taotleda ehitusluba ning soovi korral peaks saama suvel alustada maja ehitusega. Maja valmimine on muidugi pikk protsess ning siingi algab kõik planeerimisest.

„Projekteerimisele tuleks arvestada minimaalselt kuus kuud, ideaalis isegi kuni aasta, et oleks võimalik kõik paberi peal põhjalikult läbi mõelda. Nagu eespool öeldud, siis paberil on kõiki asju odavam lahendada kui hiljem ehituse käigus,“ ütleb Toomesso. Ühe eramu krundi keskmine hind koos käibemaksuga on 156 000 eurot. „Uuest aastast tõuseb käibemaks 2% ning need, kes soetavad endale kinnisvara veel sel aastal võidavad üsna tuntavalt.“

Ideaalis võiks Tähistava Kodu täiesti valmis saada kolme kuni viie aasta pärast, aga palju sõltub majanduskeskkonnast. „Nii kaua kuni euribor on kallis, pole majade ehitamine kindlasti nii hoogne kui mõne aasta eest. Siiski, eestlastele meeldib olla ise kinnisvara omanik ning paljud ikkagi pingutavad selle nimel. Ega asjata öelda, et kodu ostmiseks on alati õige aeg. Selle loogika taga on arvestus, et pikemas perspektiivis maa hinnad heades asukohtades ainult tõusevad. Kinnisvara võivad soetada need, kes otsivad rahale turvalisemat kaitset inflatsiooni eest, sest hoolimata sellest, et maa ei ole kõige likviidsem varaklass on ta siiski võrreldes palju muuga, näiteks väärtpaberid, startupid jne, palju riskivabam. Usun, et investeerides kinnisvarasse, loomulikult oma võimaluste piires, oled pikemas perspektiivis võidumees.“

Sakus tegutsev Sportservice müüb ja toodab spordivahendeid

DOMINIC KÕVA, ANGELIKA TULVA ja KATRE LAIDLA | Kurtina Kooli meediaring

Sportservice on sporditarvikutega tegelev ettevõtte, mis juhi Rein Raju sõnul sai alguse puhtalt heast juhusest 1992. aastal. Asi algas sellest, et Rein Raju otsustas asutada oma ettevõtte, mille peamiseks tootegruppideks said tekstiil ja jalatsid. See ettevõtmine ei olnud eriti edukas ning Rein arvas, et pere toitmiseks on vajalik siiski suunda muuta. Ta kohtus tolleaegse kliendiga, eesmärgiga pakkuda ennast tema juurde tööle, aga ei julgenud siiski palvet esitada. Vestluse käigus selgus hoopis, et on vajadus teatud spordivahendi, käsipalli värava võrgu järgi, mida kõnealune klient ei olnud suutnud leida. Rein haaras mõttest kinni ja asus küsitud otsima. Kontaktide saamiseks kasutas ta telefoniraamatut, sest sel ajal internetti ei olnud. Paari päeva möödudes oli soovitud võrk leitud. Sealt hakkaski arenema pereettevõtte lugu, kus lisaks Reinule on ametis tema abikaasa ja lapsed ning kümme tublit töötajat.

Vahendajast tootjaks

Alguses oli firma, mille nimeks sai Sportservice OÜ, klassikaline vahendaja, ostes kaupa teistest riikidest ning turundades seda Eestis, müües siin kaupa, mille järele oli vajadus ja soov. Sportservice'i nimi tuli puhtast fantaasiast. Omanikku üllatas, et see nimi ei olnud sugugi levinud. Nimi esindab ka nende tooteid ja arenemissuunda.

Aja möödudes tekkis Reinul mõte hakata ise kaupa tootma. Mõte laideti

alguses kolleegide poolt maha, aga mees hakkas omaette tootmisruume ette valmistama, kokku panema ja varustama. Ta keevitas kokku esimesed töölaudad ja ostis kõik vajalikud masinad ning materjalid.

30 aastat spordiäris

Käesoleva aasta maikuus sai ettevõtte 30 aastaseks ja nüüdseks toodetakse täpselt kliendi soovide järgi valmistatud tooteid Sportservice'ile kuuluva brändi Oitma alt. Suurimad partnerid on asutused ja ettevõtted, mis varustavad ja ehitavad spordihooned. Klientide hulka kuuluvad vallad, riigiettevõtted, koolid ja spordiklubid, aga muuhulgas on Sportservice aidanud sisustada vangelate spordisaale ja rajatisi. Nende tooted on leitavad ka üle kogu Eesti erinevates jõusaalides.

Kõigele on lahendus

Kui meie Sakus, Juubelitammede teel asuvasse näidiste saali sisse astusime, tundus see esmapilgul kodune ja väike, kuid kui ettevõtte juht Rein hakkas tutvustama laoruume ja töökodasid, siis saime aru, et nendes ruumides on peidus midagi palju enamat. Sportservice on ainulaadne selle poolest, et nad teevad töö täpselt kliendi soovide järgi ega paku vaid standardseid lahendusi. Firma tööaastate jooksul on täidetud väga mitmekülgsed, huvitavaid ja mõnikord isegi veidraid tellimusi. Näiteks tehti ükskord salvrätiku peale

joonistatud jõusaali masinate visandi järgi korralikud jõusaali seadmed ning see on omaette kõrge taseme näitaja.

Ettevõtte on tuntud ka selle poolest, et väga suur osa pakutavast kaubast alates erinevatest kinnitusvahenditest kuni jalgpallivärvateni on laos kohapeal olemas. Selline lähenemine tagab kliendile rohkem rahulolu ja tänu kiirele tarnele ei pea keegi tellitud kaupa pikalt ootama. Klienti hätta ei jäeta ja reeglina leitakse igale probleemile kiire lahendus.

Ühe hea näitena jutustas Rein loo käsipallivõistlusest, kus korraldav kool otsustas, et nemad ei paku võistlusele enda palli, sest varasematel aastatel on see kaduma läinud. Võistlus pidi juba algama, kuid mänguvahendit ei olnud kuskilt võtta. Siis helistati Reinule, kes haaras laost palli ja selle kiiresti kohale toimetas. Võistlus võis alata tänu temale ja ettevõtte mahukale laole.

Sportservice'is kohapeal mõeldakse välja ka erinevaid uusi lahendusi klientide soovide täitmiseks. Nende hulka kuuluvad välijõusaali seadmed, millega saavad trenni teha kõik soovijad, kaasa arvatud inimesed, kes kasutavad ratastooli. Neile on välja mõeldud uued vahendid, mille teatud osad saab erivajadusega sportlase jaoks eemaldada ning tänu sellele on seadmed kergemini ligipääsetavad. Neid lahendusi näidati meile ringkäigu ajal ning nendesse pandud töö ja vaev on tõesti imetlusväärne.

Palle leidub igaks pallimänguks.

Igaks võistluseks saab vajadusel uhke karika.

Sportservice'i tootmisruumid. Fotod: Dominic Kõva ja Angelika Tulva

Ettevõtte asutaja ja juht Rein Raju töövahendeid tutvustamas.

Kaubavalik on väga mitmekesine

Müüdavate toodete valikusse kuuluvad ka asjad, mida tavalises spordipoes ei leidu, näiteks staadionipingid ja erinevad kinnitusvahendid, mida valmistatakse ise oma ruumides vastavalt iga toote ja paigaldusmeetodi kohaselt. Ka need on kohapeal olemas ja kiiresti kättesaadavad.

Sportservice'is ei müüda aga vahendeid ainult ettevõtetele või spordirajatiste ehitajatele. Seal leiab vajaliku spordivahendi ka koduseks kasutamiseks. Olgu sul tarvis kummilinti, hantleid, joogamatti, võrkpalli, korvpalli või kasvõi koroonalauda – kõik need on Sakus kohapeal olemas.

Areng on pidev

Tootmisruumides nägime materjali, millest tehakse vajaliku tugevusega karkasse ja raame. Rein tõdeb uhkusega, et oluline osa tootmisest on nende endi poolt välja töötatud materjaliprofiilil, mis peab vastu sportlaste poolt vahenditele avaldatavatele jõududele. Spordivahendite tootmine käib Sportservice'i majas terasest, alumiiniumist ja muudest värvilistest metallidest, puidust ja erinevatest plastidest.

Sportservice teeb oma ruumides vajadusel ja võimalusel ka osaliselt väiksemas mahus kaupade, näiteks välimänguväljakute komplekteerimist.

Meile näidati ka kohapeal, kuidas toimub suurte spordisaalide sisustuse planeerimine, kasutades erinevaid 3D mudeleid. Tänapäevaste spordisaalide

sisustamisel on 3D tehnoloogia kasutamine väga levinud, sest see võimaldab seadmeid, ruume ja vahendeid lihtsasti paigutada ja plaanide peal vajadusel ümber tõsta ning liigutada. Selleks, et teha uute seadmete disainimine lihtsamaks, on loodud programmi ka inimese kuju, mis võimaldab simuleerida sportlase käte ja jalgade asendit ning liigutusi. See teeb lihtsamaks ka uute masinate disainimise, sest kõike saab ilma füüsiliselt valmis tegemata katsetada. 3D mudelid on kasutusel ka erinevate aparaatide ja välilauamängude tootmisprotsessis.

Spordikaubad või spordivahendid

Saime teada, et spordikaubad ja spordivahendid ei ole üks ja sama. Spordikaupadeks on spordijalatsid, spordirõivad ja tekstiil, pallid, reketid. Spordivahendid on varbseinad, korvpallikonstruktsioonid, jalgpallivärvad ja muu inventar.

Ringkäigu ajal tutvustati Sportservice'i töötajaid, kellel on erinevad ülesanded ning vastutusalad. Ringkäik oli väga silmaringi laiendav. Meile näidati ka vana fotot Kurtna Kooli spordisaalist, mis oli väga huvitav. Lisaks saime palju uusi teadmisi, millel kõigil üks spordivahenditega tegelev ettevõtte näppu pulsil hoiab.

Lisaks spordivahendite ja spordikaupade müügile lööb Sportservice kaasa suurtes projektides. Üks nende hiljutisemaid töid on Pelgulinna Kooli väliklassid. Sportservice paigaldas sinna valgustussüsteemid, tarniti ja pandi

muuhulgas paika ronimiskööied, rõngad, kiiged.

See, et üks firma on nii mitmekülgne on tõesti imetusväärne. Nende osalusel on lõpusirgele jõudnud ka Tallinna spordihalli renoveerimise projekt. Tööd on peaaegu valmis ja hall avatakse plaanide kohaselt selle aasta novembrikuus.

Tasapisi laienetakse Eestist välja

Sportservice on aastate jooksul laienenud ja nüüd müüakse osa toodangut juba välismaale. Ühe näitena uutest toodetest võib esile tuua rattahoidjaid, mis saadetakse Rootsi, Soome ja mida müüakse ka Lätis.

Üks mitmest Sportservice'i välja töötatud tootest on lauajalgpall, mida toodetakse endiselt algusest lõpuni nende enda majas. Uute toodete loomisel ja tootmisprotsessi täiendamisel ei ole võõrad high, veri ja mõnikord ka pisarad. Kõik ei lähe alati lepase reega. Siiski on pingutusest kasu, tooted on kõrge kvaliteediga ja vastupidavad ka keskkondades, kus seda alati ei ootaks. Hea vastupidavus on kõige alus ning sellega on Sportservice palju vaeva näinud.

Sportservice'i näidiste saal asub Sakus, Juubelitamme tee 7.

Avatud E-R 7.30–16.00

Lõuna 12.00–12.30

Veebileht: www.sportservice.ee

Kurtna Kooli esimene õpilasvahetus Taiwanisse tõi kaasa palju emotsioone ja oma kooli väärtustamist

AGNE LUUR ja MERLE KANTS | Kurtna Kool

Kuidas väikeriik Taiwan Kurtnasse jõudis

Hsu Fang Y, meile lihtsalt Fang, sattus Eestisse tänu õigele võtmesõnale. Ega see juhus olnud, et ta Kurtnasse, väiksesse maakooli ehk „*rural school*“i jõudis. Tema eesmärgiks oli leida maakool, kus kirjutada lõputöö, mille teemaks eri riikide maakoolide võrdlemine. Antud võtmesõnaga jõudis ta õpetaja Anna Lutteri postituseni, mis tutvustas Kurtna Kooli ja võimalust siia kogemusi saada ja jagama tulla. Pakkumine tundus ahvatlev ning Fang võttiski kooliga ühendust.

Vihmane ja tuuline talvapäev 6. november 2021 oli päev, mil Fang lõpuks oma jala Eesti pinnale asetask. Samal ajal, kui Fang tegeles oma lõputöö kirjutamisega, jõudis ta külastada väga paljude õpetajate tunde, jälgis nii õpilaste kui ka õpetajate koostööd, suhtles nii koolitöötajate kui ka õpilaste-lastevanematega, tutvustas ise Taiwanit riiki ja kultuuri jne.

Peagi olid meie koolis online tunnid Taiwanis kooli õpilastega. Esialgne ujedus muutus uudishimuks ja sooviks rohkemat teada saada. Kõige suuremaks ideeks koostööprojekti tegemiseks. Kevadel 2022 kirjutasid Jhong Shan Elementary School Taiwanist ja Kurtna Kool Eestist alla 4-aastasele koostöölepingule. Täna on nii taiwanlased Eestis kui ka eestlased Taiwanis käinud. Viimasest nüüd juttu tulebki.

Esimene reis Taiwanisse

19. oktoober – neljapäev

Hommikul kell 6 kohtusid Tallinna lennujaamas kaheksa Kurtna Kooli õpilast, õpetajad Merle Kants ja Agne Luur, direktor Kristjan Saar ning Saku vallavanem Marti Rehema ja finantsteenistuse juht Randar Lohu, kes võtsid ette esimese õpilasvahetuse Taiwanisse. Lisaks olid kaasas lapsevanemad Triinu ja Taavi Tänavsuu, kes said aprillis Taiwanis õpilasi võõrustades ühelt küllakutsest ning nüüd võimalusest kinni haarasid.

20. oktoober – reede

Reede hommikul viidi meid lennujaamast otse kooli. Jhong Shani algkoolis

Vastuvõtt Taiwanis lennujaamas.

Fotod: Agne Luur

Hakka tantsu proovimas.

oli pidulik vastuvõtt, esines õpilastebänd, kõnet pidasid nii direktor kui õppealajuhataja. Õpilastele jagati kinke ja tutvustati koolimaja. Lõunasöögil pakuti puuvilju, kuid kuna õunte kõrval olid ka rohelised viljad, mis nägid välja nagu laimid, ei julgenud keegi neid võtta. Hiljem tuli välja, et tegemist on mandariinidega.

Edasi viidi meid lähedalasuvale riisipõllule, kus farmerid igal aastal riisi sees erinevaid pilte kasvatavad – istutatakse mitut sorti riisi ning kasvades on taimed erinevat värvi, moodustades huvitavaid kujundeid.

Päeva viimane külaskäik oli Miaoli Xiansen Yixiang Jianzhong algkooli, kus meile esitati Hakka kultuuri traditsioonilisi tantse ning saime kultuuri kohta rohkem teada. Huvitav oli, et koolimajas kõrgus suur jumala kuju, mille kõhtu

patsutades peaks inimeseni jõudma rikus ja jõukus. Päeva lõpus saadeti õpilased kohalikesse peredesse.

21. ja 22. oktoober – laupäev ja pühapäev

Nädalavahetus oli perega veetmise aeg. Iga õpilane õppis oma peret rohkem tundma ning koos võeti ette vahvaid tegevusi. Mõned pered leppisid omavahel kokku ühistegevused ning viisid lapsed lõbustusparki, teised käisid aga mägedes matkamas, Taipei või hoopis Sun Moon järve juures. Külastati ka ööturgu ja kohalikke poode ning üritati õpilastele traditsioonilisi toite tutvustada, millest lapsed aga väga ei vaimustunud.

23. oktoober – esmaspäev

Hommikul pidid õpilased Jhong Shani algkoolis olema juba kell 7.20, sest

Kunstitud.

Meest, pomelost ja riisiäädikast jooki tegemas.

Trikitajad.

esmaspäevad algavad õpilastel koolimaja ja -õue koristamisega. Kui meie õpetajad kooli jõudsid, pesid Kurtina õpilased kooli õppeköögis riisi. Koolimaja koristamisele järgnes kohustuslik 10-minutilise lugemisaeg ning seejärel ühine hommikuvõimlemine. Võimeldakse riikliku kava järgi, seega on enamusel õpilastest see 6. klassiks juba peas, kuid direktor näitas siiski kogu kava ette.

Koolipäev möödus väga edukalt. Osaleti käsitöö, kehalise kasvatus ja inglise keele tundides. Hiljem tutvusime Tzu Yun Yeni templiga. Käisime ka jäätist söömas, mis meie õpilaste jaoks oli veidi pettumus, sest jäätis koosnes boba pallikestest, purustatud jäät ja siirupist. Päeva lõpetasime Aofongi mäkipargi mänguväljakul, misjärel viidi lapsed jälle peredesse ning juhendajad õhtusöögile linnavalitsuse ja lastevanemate kogu esindajatega.

24. oktoober – teisipäev

Päeva alustasime Nanhe algkooli külastusega. Seejärel läksime kohaliku puuviljafarmi, kus õpilased valmistasid värsket pomelost, riisiäädikast ja meest joogi. Järgmiseks külastasime Wu Chuo-liu muuseumit ning limonaadivabrikut.

25. oktoober – kolmapäev

Õpilased alustasid oma päeva jällegi koolis. Esimesena käidi kooli riisipõldu rohimas, misjärel mängiti tehnoloogia tunnis VR-prillidega ning ehitati mudelautosid. Juhendajad käisid samal ajal mere ääres. Peale lõunat läksime üheskoos mägiraudteele sõitma.

26. oktoober – neljapäev

Hommikul käisime Wen Shani algkoolis liiklustundi tegemas. Sellele

järgnes kunstitud, kus õpilased said endale võtmehoidjaid valmistada. Pärast lõunat külastasime Shitani algkooli, kus saime põhjalikuma ülevaate Hakka kultuurist ja traditsioonilistest toitudest. Külastasime ka Shei-Pa rahvusparki ning päeva lõpetasime koos kooli esindajate ja lapsevanematega piduliku vastuvõtuga.

27. oktoober – reede

Esimeseks peatuspaigaks oli Mingde põhikool. Nägime jällegi Hakka tantse ning Hiina uusaasta tantsu, mida ka meie õpilased proovisid. Järgnes lõunasöök kohalikus toidukohas, kus toidust märksa rohkem tähelepanu said erinevad puurilinnud. Lõpuks oligi siht Taipei suunas, kus tegime veel viimased poekülastused ning võtsime suuna lennujaama. Eestisse tagasi jõudsime laupäeva päeval.

ÕPILASTE TAGASISIDE

Heike Eleri (9. kl): Mina jäin reisiga väga rahule, kuna sain näha teist kultuuri ning mulle meeldisid Taiwani ilusad ilmad. Lisaks meeldis mulle meie pere ning tegevused. Sain teada, et mõnes koolis tuleb ise puhtuse eest hoolitseda kooli koristades ja õpilastel toimuvad lugemistunnid. Minu jaoks olid veel huvitav koolikell, selle heli ja see, et seda lastakse ka 5 minutit enne tunni lõppu.

Pia Pauliina (9. kl): Mulle meeldis reis väga, sest sain näha palju uusi asju ja kogeda elamist Eestist täiesti teistsuguses kultuuris. Taiwani koolielu on

väga erinev. Koolis peab olema kell 7.20 ja mõni päev saab koju alles kell 5 õhtul. Taiwan oli minu jaoks väga ilus, uus ja huvitav koht. Alguses muidugi ehmatas natuke, et kõik nii teistsugune oli, kuid paari päevaga harjusime ja võtsime kõigest viimast.

Lia Eliise (3. kl): Mulle meeldis, et seal oli väga soe ja ei pea pakse riideid kandma. Sain teada, et rannas elavad pisikesed krabid, kes teevad iga päev mõõna ajal urust välja tulles liivast pallikesi. Koolis õppisin, kuidas teha kõrrest, õhupallist ja veest flööt, võlutrikke, iseliikuvat auto tegemist, riisipõllul töötamist, inglise keeles sõidukite nimesid. Õppisin telefonis tõlkeprogrammi abil

oma juttu hiina ja inglise keelde tõlkima.

Johanna (5. kl): Mulle meeldis Taiwani reis väga, kuna see oli huvitav. Tore oli kohtuda uute inimestega ja kultuur oli erinev. Sain teada, et nende jaoks on väga oluline õppida pärast kooli Taiwani pille. Kõige huvitavam oli, et ratastega võis sõita autoteel, nende muusika oli väga erinev ja linn oli palju värvilisem kui Eestis ning inimesed olid väga sõbralikud ja abi valmid.

Tambet (5. kl): Reis oli tore, nägime lähedaid kohti. Õppisime erinevaid asju, näiteks kuidas riisi pesta ja Taiwani malet mängida.

Elukaar tähistas 30. juubelit

MERILIN PIIRSALU

Pensionäride Ühendus Elukaar tähistas 21. oktoobril Saku Kultuurikeskuses oma 30. sünnipäeva. Pidupäeva puhul oli saal rahvast täis, kohal olid nii Elukaare liikmed kui ka kutsutud külalised.

Meenutati Elukaare loomislugu ning räägiti, mis on kolmekümne aasta jooksul tehtud. Önnitleti oma sünnipäevalapsi ja söödi maitsvat torti. Meeleolu aitas luua Männiste Perebänd.

Soovime Elukaarele tähtsa versta-posti puhul palju õnne ning jätkuvat jaksu ja tegutsemislusti!

Fotod: Merilin Piirsalu

KIKUTARO pidas sügispidu ning ootab ühinema uusi liikmeid

14. oktoobril pidasid valla lõunapiirkonna eakad lõikuspidu. Jah, just lõikuspidu, seda on meie põlvkonna rahvas ikka pidanud. Juba pikemat aega oleme koostööd teinud Kajamaa Meelespea rahvaga, ikka üksteist täiendades ja rõõmustades.

Peole andsid õige maigu Gitanda tantsutüdrukud ja Saku Muusikakooli noored. Oli pidulik ja sisutihe kontsert, mis sobis igale maitsele. Aitäh esinejatele! Kohvilaua katsid eakad ise maitsvate suupistete ja küpsetistega.

Kiisa-Kurtna-Tagadi-Roobuka eakate (pensionäride) ühendus KIKUTARO on tegutsenud ligi kolmkümmend aastat. Alustasime koos Kiisa Rahvamaja sõbraliku perega vanas majas. Põgusalt meenutades – aasta oli 1956, kui toonased noored Arvo Rander, Meida Nõmmik, Linda Kougija, Heljo Jüris, Vaike-Laine Kaljuvee, Tiina Turp jpt aitasid tibulat rahvamajaks remontida. Täna on nad ise eakate seltsingu alustugi ja edasi viijad. Paljud eakaaslased on meid ka maha jätanud ja hoiavad silma peal taevastest kõrgustest.

Teiste seas esinesid metsasarvel Saku Muusikakooli õpetaja Meelika Välimäe ning õpilased Kärt Siimann ja Mariel Mänd.

Foto: Kaari Klesment

Seltsinglased organiseerivad ühiseid väljasõite, teatrikülastusi, õpitubasid, pidusid: kevadpidu, sügispidu Kiisal ja jõulud Kiisalt väljas, Harjumaal. Alati on lõbus olnud, aga tundub, et aeg teeb oma töö. Ühenduse read on hõredaks jäänud ja uusi tegutsemishimulisi nn noori eakaid juurde ei tule, seega ootame teid väga oma ridadesse!

Eakate tegemisi toetab Saku Vallavalitsus tegevustoetuse näol, kultuurikeskus annab ruumid tasuta, majarahvas

toetab alati nõu ja jõuga. Pidud on peost, isegi oma kohvitassi ei pea kaasa võtma ega pesema! Kiisa piirkonna noored eakad, elu on üüriline! Ärge jääge koju nelja seina vahele kinni, tulge välja ja teeme koos midagi mõnusat ja huvitavat! 22. detsembril peame JÕULUD Keilas, ühinege meiega, nimekiri on avatud Vabaajakeskuses. Maie ja Inna on teie päralt.

Marianne Õun, Kiisa piirkonna eakate (seltsinglaste) nimel

9. klasside õpilased käisid lasteaia unejuttu lugemas

MERILIN PIIRISALU

20. oktoobril tähistati Eestis 30. korda ettelugemispäeva. Selle raames käisid Saku Gümnaasiumi 9. klasside õpilased lasteaia Terake unejuttu lugemas.

Idee sündis Terakese Pargimaja õppejuhil Kätlin Gyarmatil. „Kuna minu laps käib põhikooli viimases klassis, tekkis küsimus, kuidas saaksime lasteaiana kaasata ja siduda meie kogukonna tegemistesse noori, kes lõpetavad olulist ajajärku oma haridusteel. Kirjutasin põhikooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja Kadri Koppelile mõttest korraldada ettelugemispäev. Talle see väga meeldis ning nii saigi idee teoks,“ räägib ta.

Ette lugemine toimus Terakese peamaja seitsmes ja Pargimaja neljas rühmas. Kuna päev oli pühendatud Eno Rauale, loeti tema loomingut. Näiteks „Väike motoroller“, „Peep ajab vanaemale kärbeid pähe“ ja muidugi jutte „Sipsikust“.

„Mudilased olid õpilaste tulekust väga elevil, aga lugemise ajal valitses täielik vaikus. Noorte tagasiside oli samuti positiivne ja emotsiooniderikas – enamus

Foto: Kätlin Gyarmati

avaldasid soovi ettevõtmist korrata, osad noored kohtusid endise õpetajaga, kellega meenutati oma lasteaiaaega. Kõik õpilased said peale lugemist jäätise,“ kirjeldab õppejuht.

Tema sõnul oli sündmus väikestele kuulajatele uudne ja põnev. „Vahtralinade rühma lapsed arvasid, et koolilastest unejutulugejaid võiks tihedamalt

käia. Rähnide rühma koolieelikutele meeldisid väga „Sipsik seenel“, „Sipsik käib katusel“ ja „Sipsik teeb sporti“. Lood tekitasid äratundmisrõõmu, kuna paljud on näinud „Sipsiku“ filmi. Igal juhul on tegemist vahva uue koostöö ja ettevõtmisega, millest kasvab loodetavasti traditsioon,“ loodab Kätlin.

Saku Muusikakooli poistega Kuressaares

KAARI KLESMENT | viiuliõpetaja

XX rahvusvaheline poiste keelpillifestival Kuressaares toimus seekord eriti tuulisel, kuid harukordselt värvilisel nädalalõpul. Sama kirev kui saare loodus olid ka festivalil esinejate kavad. Repertuaar ulatus klassikast ragtime'i ja rahvamuusikani.

Festivali korraldaja, viiuli- ja tšelloõpetaja Laine Sepa äge idee tuli 22 aastat tagasi ühel järjekordsel konkursil ainult tüdrukuid esinemas kohates.

Saku Muusikakooli viiuldajad Sander Zilensk ja Hans Gustav Vahimets osalesid festivalil juba mitmendat korda. Väike pabin enne esinema minekut oli muidugi mõlemal sees, kuid kontsertmeister Maria Magdik toetas klaveril ja õpetaja Kaari Klesment sai saalis rahulikult oma õpilaste esinemist kuulata.

Kahel päeval esines kokku 74 poissi kolmeteistkümnest Eesti ja kahest Riia muusikakoolist.

Festivali lõpetas publiku lemmikute valimine. Viie parima seas oli ka

Saku Muusikakooli vilistlane ja nüüdne MUBA õpilane Kuldar Zilensk. Võitis aga ülekaalukalt MUBA abiturient Uku Toots, kelle Sarasate Carmen-fantaasia esitus pani publiku aplodeerima juba keset lugu ühe virtuossema koha lõpus.

Parim interpreet saab võimaluse esineda järgmise festivali avakontserdil ja valida esimesena oma auhinna. Suur ja pikk auhinnalaud, mis on kaetud saare käsitöö, kunsti ja suupoolisega, paneb kõige suurematelgi poistel pea ringi käima. Ja iga osaleja saab valida endale midagi meenutuseks kaasa. Kõige noorem osaleja saab alati väikese lambakujulise järi. Mõnusaids emotsioone jätkub ka pikaks tagasisõiduks, praam on korraga tuttavaid nägusid täis, kellele sõbralikult tervituseks noogutada. Enam ei tule ka üllatusena, kui pillitundi tulles on poistel juba mõte, mida järgmisel aastal festivalil mängida. Sest seal on nii lahe! Päriselt!

Taga vasakul klaverisaatja Maria Magdik, Kuldar Zilensk, viiuliõpetaja Kaari Klesment, es vasakul Sander Zilensk ja Hans Gustav Vahimets.

Foto: Kristel Zilensk

Motokrossihooaeg lõppes MX Liiga etapiga

Saku Sõnumid

15. oktoobril toimus Saku-Tankodroomi krossirajal MX Liiga viimane kümnes etapp. Kõige kiiremas MX Pro klassis oli hooaja viimaseks võistluseks kohale tulnud tugev seltskond, kes enne talve veel ühe ägeda etenduse pakkusid.

MX Pro klassi kokkuvõttes kuulus esikoht kodurajal sõitnud Gert Krestinovile, teise koha sai Erki Kahro ja kolmandana lõpetas Karel Kutsar.

MX2 klassi arvestuses teenis esikoha lätlane Mairis Pumpurs, teine oli Martin Michelis ja kolmas Uldis Freibergs (Läti).

Veteranide 40+ ja 50+ klassi sõite valitses suurepärases füüsilises vormis lätlane Leons Kozlovskis. 50+ klassi arvestusse kuuluv Kozlovskis võitis mõlemad sõidud ja teenis võidu. 40+ klassi arvestuses oli parim Jaanus Koval.

Tulemused teistest klassidest

MXB

1. Karl Kiil
2. Gatis Bumanis
3. Marko Moorits

MXC

1. Siim Ihats
2. Gregor Allikas
3. Valdis Seratinskis

Foto: Oliver Pajuri

MXD

- Karl Linke
- Marko Kasemaa
- Andero Pikk

MX E

1. Ahti Tull
2. Ilmar Jakobson
3. Kaupo Pakkas

MX 85

1. Lucas Leok
2. Aston Allas
3. Karl Teesalu

MX 65

1. Rasmus Näär
2. Johann Hansman
3. Gregor Lootus

Täname Saku vallas asuvaid toetajaid: Rpk Teed, Peoleo Hotell, Fassaaditööde OÜ, KTL, FMB Invest, Avanti Rent, KTM, Splash, IF Disain, Freetime, 365JP, Saku Autokeskus, Saku Lihameistrid ja Saku vald.

Saku Gümnaasiumi abiturient Mattias Reinaas on mitmekordne maailmameister

MERILIN PIIRISALU

Jetisõitja Mattias Reinaas võitis tänavu viis maailmameistritiitlit. Ta saavutas esikohad kahe erineva organisatsiooni suurvõistlustel, mis toimusid Itaalias ja Ameerika Ühendriikides.

Kokkuvõttes on Mattiasel sel hooajal tehtud juba 16 võistlust ja 118 starti. Ta on kogunud auhindu Belgias, Horvaatias, Poolas, Lätis, Prantsusmaal, Rootsis, Soomes, USA-s ja muidugi Eestis.

Juunis võitis Reinaas Sardiinias Rahvusvahelise Veemoto Liidu (UIM) maailmameistrivõistlustel kuldmedali Ski GP3 klassis edestades konkurente Austraaliast ja Ungarist.

Oktoobri alguses saabus Reinaas USA-st, kus startis Rahvusvahelise Jetispordi Assotsiatsiooni MM-il. Arizonast tõi Reinaas koju neli MM-tiitlit.

Kahes klassis, kus kiirused küündisid 90 ja 100 km/h kanti, saadud võite hindab ta kõige kõrgemalt.

Maailmaklassi jetisõitjaks on 18-aastane noormees sirgunud Kohila vallas Alesti järvel tehnilisi ringe läbides. Iga treening koduvel on väga väärtuslik, sest meie kliimas ei saa aastaringselt veetrenne teha nagu lõunamaade konkurendid.

Kevadel Saku Gümnaasiumi lõpetav Mattias on nüüd kolm aastat järjest võitnud täiskasvanute konkurentsis MM-kulla ning jätkab spordigakindlasti ka tulevikus. „Mu plaan jetispordi osas pärast gümnaasiumi lõppu ei muutu, tegelen sellega täiskäigul edasi ning pügin uute saavutuste poole,“ ütleb noormees ise.

Foto: jetski-worldseries.com

Saku Staadionikross 2023

OLIVER SEPP | EHKK

7. oktoobril toimus Saku Staadionikross 2023. Päev algas vihmajärgne ja lõppes tormituultes. Sellest hoolimata väisas võistlust 180 sportlast ja ka tõelised motokrossifännid elasid raja ääres kaasa.

Arctic Sport 85AMA stardieelselt tantsisid ilma ilusamaks kuusteist tantsutüdrukut ja päev võis alata. Rasmus Avik võttis mõlemast sõidust maksimumi ja etapivõidu. Teise koha saavutas Marten Aus ja kolmanda Kristofer Tootmaa. Autasustamisel jagati välja ka aasta kokkuvõtte karikad ja siit võttis võidu Jakob Burmann Ausi ja Tootmaa ees.

Naiste, EVO ja MX60 klasside ühisstardist korjas Holeshotti auhinnad Melissa Mäntylä Soomest. Ta võttis sõitudest maksimumipunktid ning üldarvestuse võidu. Naiste teine koht kuulus Estere Miglanele Lätist ja kolmas Avely Villandile. Hooaja kokkuvõttes oli parim Celiin Jõesaar, teine Villand ja kolmas Keity Kuus.

EVO klassis jätkas domineerimist Janek Lootus, edestades Kalev Kallast ja Jost Lootust. EVO klassi esikolmik hooaja lõikes oli sama.

MX60 kiireim oli Madis Pool Pertti Salonen ja Enn Kingo ees. Hooaja arvestuse võitja oli Salonen, teine Pool ja kolmas Toivo Ilves.

Retro klassis jagati välja hooaja karikad, kus võidu sai Enno Kartus, teise koha Aadu Sikk ja kolmanda Pavel Kalistratov.

MX Y ehk uustulnukad ja pühapäevaharrastajate klassis võitis etapi Kaiser Kopti. Vaid paari sekundi kaugusele jäi Pentti Joose Soomest, kolmandaks sõitis end Taivo Karon. Hooaja auhinnad MX Y klassis loositakse vastavalt reeglitele.

MX40/50 klassides näitas parimat vormi Jaanus Koval, edestades Jako Tsäkot ja Erki Privoid. Hooaja arvestuses viis võidu Tsäko, teise koha Ain Klettenberg ja kolmanda Janis Kaljas.

MX50 arvestuse esikoha võttis legendaarne Valdur Kahro, edestades Raul Orumaad ja Argo Laheranda. Aasta lõikes võidutses Meelis Valdmets Riho Mägi ja Priit Lauri ees.

MX X klassi võidu võttis Rasmus Meius, teise Ilmari Soo ja kolmanda Kristo Ojaste. Hooaja kokkuvõttes

Vasakult Erki Kahro, Gert Krestinov, Karel Kutsar.

Foto: Motostart

tõusis esimeseks Lars-Erik Aigro, teiseks Ojaste ja kolmandaks Maarek Miil.

MX30 klassi stardivõidu ja ELBX5 auhinnaraha napsas Mati Nuut, teise koha Andrek Arusalu ja kolmanda Marko Kasemaa. Hooaja pingutuste tulemusena astus poodiumi kõrgemaile astmele Raido Elbing, teine Siim Ihats ja kolmas Arusalu.

MX15 ja MX A ühisstardi veduriks osutus Karl Kiil, jättes seljataha Marko Mooritsa ja Madis Lepikovi. Täpselt samas järjestuses lõpetati hooaja punktiarvestus.

MX15 klassi parim oli Joosep Bork, teiseks tõusis Ragnar Laak ja kolmandaks Sten Kevin Toomela. Aasta lõikes oli edukaim Toomela, teine Laak ja kolmas Silver Romandi.

Privoi MX Pro klassi esimese stardivõidu napsas Gert Krestinov. Gerdi vedamisel tulid finišisse Karel Kutsar, Sampo Rainio, Erki Kahro ja Andero Lusbo. Teise stardi eel vedas aga tehnika Kutsarit alt. Viimasel hetkel leiti laenutsikkel, millega startida. Sel korral võttis stardivõidu Erki Kahro, Rainio ja Krestinovi ees. Krestinov möödus peatselt Rainiost ja lähenes tõusvas tempos Kahrole. Kahro aga näitas enesekindlat ja puhast sõitu ning jõudis esimesena finišisse, Krestinov oli teine ja Kutsar kolmas. Kuna tuul paisus tormiks, otsustati osalejate ja publikurvalisuse huvides päev veidi varem lõpetada.

Privoi 3000 eurot ja esikoht läks kokkuvõttes Gert Krestinovile, Pontmen 600 eurot ja teine koht Erki Kahrole

ning Kassi Auto 400 eurot ja kolmas koht Karel Kutsarile. Hooaja kokkuvõttes võidutses MX Pro klassis ja tõusis EHKK karikavõitjaks 2023. aastal Kairo Katkosilt, teise koha kindlustas Tanel Rauk ja kolmandale astmele tõusis Gert Krestinov.

Team Cup 2023 ehk meeskondlikus arvestuses võidutses Motowork Racing Team koosseisus – mänedžer Lauri Pöör ja võistlejad Ken Erik Rätsep, Rait Kaimar, Rauno Toom, Alari Jüröö ja Andrek Arusalu.

Teise koha saavutas Team Kassi Auto – mänedžer Meelis Kasemaa ja võistlejad Marten Talbach, Jaan Tang, Marko Kasemaa, Deimon Jõesaar ja Sander Kangro.

Kolmanda koha kindlustas Team Estonia – mänedžer Tanel Rauk ja võistlejad Gerrett Pihlak, Tanel Rauk, Karl Kiil, Karl Talinurm ja Kevin Villand.

EHKK karikasari tänab: A.Le Coq, Jäagri Villa, Privoi OÜ, Fantic Eesti, Eesti Kultuurkapital, Kenomer OÜ, Jakdisain, Defton OÜ, Pontmen OÜ, Homer, Motoworks, ELBX5, Aleying Kys, Andrek Arusalu, Marko Kasemaa, Andrus Arusalu, Marti Leol, Mihkel Merimaa ja Saku Motokeskus, Tõnu Valdmaa ja Kiviõli Motokeskus, Kaido Kase ja Pikametsa MXPark, Rain Saar ja Jaanikese Motokeskus, Villu Ventonen ja Linnamäe krossirada, Star Racing MTÜ, EMF. Täname kõiki abilisi ja kaasaelajaid!

Ilusat talvepuhkust ja kohtumiseni uuel hooajal!

Sügisese toimetused läbi liikumise

KRISTJAN PUUSTUSMAA | Saku Vald Liigub projektijuht

Oktoobris oli Saku vald taaskord üritusi täis. Täna loos keskendun spordi- ja terviseteemalistele koosviibimistele, mida Saku Valla Spordikeskus oluliselt pidas.

Alustan täiskasvanud õppija nädalast, mis oli tulvil imelisi avastusi ja inspireerivaid hetki väga paljudes valdkondades. Ühed tippphetked olid kindlasti tervisliku toitumise ja kalisteenika jõutreeningu *workshop*'id. Vähemtähitis ei olnud ka Brit Mesipuu loeng veipimise teemal.

Annika Lepik rääkis Saku Valla Raamatukogus, kuidas **tervislik toitumine raku tasandil** võib tunduda keeruline, kuid see on olulisem kui arvata oskame. Iga toit, mida sööme, mõjutab rakkude funktsiooni ja tervist. Kui keha on raku tasemel põletikus, siis seda tuleb samal tasandil ka ravida. Alustuseks tuleks menüüst välja jätta ained, mis meile haiget teevad. Vitamiinid ja mineraalid tugevdavad keha süsteeme ning aitavad ennetada haigusi. Õppisime, kuidas valida toite, mis toetavad rakkude tervist ning kuidas neid kombineerida, et saavutada parimaid tulemusi. Kohaletulnuid tervitas õunakauss ja osalejate vahel loosisime välja terviseuuringu.

Kalisteenika jõutreening tõi tänu Marite Maasile ja Reigo Adamsonile meie ellu uue energia ja enesekindluse. Vähemalt minule, sest olin seda spordiala sisuliselt ainult internetist ja telekast

näinud. Harvem kohtab seda tänaval. Treeningviis keskendub keharaskusega harjutustele, mis tugevdavad lihaseid ja parandavad kehahoiakut. Pole vaja kalleid jõusaalivarustusi ega keerulisi masinaid – saame trennida oma kehaga ja kogeda tõelisi muutusi. Pärast treeningut tunneme end tugevamana ja täis elujõudu, mis innustab jätkama tervisliku eluviisiga. Oluliselt abiks saab trennis kasutada eri raskusastmega treeningkumme, mis aitavad keha hoida ning teevad korduste tegemise lihtsamaks. Treeninguks saab kenasti kasutada Saku jõujaama või spordikeskuse staadioni varbseina.

Saku Sügiskross – meie porikuu jooksuüritus. Saku Sügiskross oli sügisene elamus, mis ühendas spordi ja lõbu hoolimata sellest, kas oleme väikesed koolijärgsed või täiskasvanud jooksuhundid. Sügiskrossil osalejad ei olnud lihtsalt jooksjad, vaid ka osa suurest kogukonnast, kes tulid kokku, et nautida sporti ja värsket õhku. Ürituse pildid leiab Saku Spordikeskuse Facebooki lehelt. Pildid kajastavad meie emotsioone ja pühendumust ning tuletavad alati meelde, kui oluline on liikumine ja kogukonnatunne. Suur tänu Spordiklubi Sparta ja Maile Mangussoni tiimile.

Eakate tegevused jätkuvad – oleme eakatele andnud imelise võimaluse osaleda vesivõimlemises, jõusaaltreeningutes ning kepikõnnihommikutel. Treeningud

on aidanud eakatel hoida end aktiivse ja tugevana ning olnud samal ajal suurepäraseks võimaluseks sotsiaalselt suhelda ja uusi sõpru leida. Mis on veel parem, kui kepikõnnihommikutel sügisene värsk õhk otse kopsu, eks!

Saku aleviku eakad tunduvad olevat liikumisharrastuses veidi aktiivsemad kui inimesed kaugemas valla servas. Vastu tulles eakate tugigruppidele andsime võimaluse alustada jõusaali treeninguid ka Kurtnas, aga paraku on huvipuudus hoidnud saali tühjana ja novembrist me Kurtnas ei jätka. Sellest on küll kahju, aga kõik, kes endiselt tahavad jõusaali tulla, on oodatud igal teisipäeval kell 8.30 Saku Valla Spordikeskuse jõusaali.

Lõpetuseks kutsume kõiki kohalikke osa võtma lähedal toimuvatest spordivõistlustest. Üheskoos saame luua toetava ja innustava keskkonna, kus kõik saavad osaleda ja sporti nautida olenemata vanusest. Võime võtta eeskuju Kalev Cramo võidust Valmiera tiimi vastu Saku Valla Spordikeskuses toimunud korvpallivõistlusel. Võidu taga polnud mitte ainult meeskond, vaid ka pühendunud fännid. Nii saame meiegi oma kogukonna toetust ja innustust, et jätkata tervislikku eluviisi ning aktiivset osalemist spordis. Koos saavutame suuri asju!

Saku Sügiskross.

Foto: Kristjan Puustusmaa

Korvpall on Saku mäng

PEETER LOOPERE | Saku Korvpalliklubi

Võistlusnädalavahetus 20.–22. oktoobril möödus Saku Korvpalliklubil taas aktiivselt ning õpetlikult. Esmalt pidime Eesti PU16-klassi karikavõistlustel tunnistama BC Kalev Cramo/Sokude 1 tiimi paremust 51:89.

Laupäeval kohtus Saku Korvpalliklubi esindus Nõmme Gümnaasiumi võimlas Saku II liiga mängu raames BC Kalev Cramo II tiimiga. Taas jäime surve alla ning õppida on palju. Kaotusnumbrid 40:87. Samas iga algus ongi raske.

Samal nädalavahetusel mängisid Saku Valla Spordikeskuses meie minikorvpallurid. Meistrivõistluste teises divisjonis saavutati kaks võitu ja üks kaotus.

Raske mäng oli tüdrukute U14 klassis, kus 22. oktoobril tuli Keila Korvpallikooli paremust tunnistada. Tüdrukud on meil treeninud vaid ühe hooaja ning võistlused annavad neile vajalikke kogemusi.

Eesti karikavõistluste esimeses ringis sai 23. oktoobril kõva kogemuse meie poiste U14 tiim, kes tunnistas Vokas KK HITO/Toila/JSK paremust 42:84.

Teeme trenni ning oleme valmis juba novembris toimuvateks Eesti noorte meistrivõistluste mängudeks.

Inspiratsiooniks noortele toimus 21. oktoobril Saku Valla Spordikeskuses PAF liiga mäng. 400 pealtvaataja ees oli BC Kalev/Cramo suurelt üle Valmiera tiimist tulemusena 108:68. Cramo resultatiivseim mängija oli Saku Korvpalliklubist sirgunud Mihkel Kirves, kes viskas 16 punkti ja võttis maha 9 lauapalli.

Meeste esindusvõistkond osales 29.–30. septembril Lätis turniiril

Mihkel Kirves. Foto: BC Kalev/Cramo

„Kandava Acrons Cup“, kuhu kutsus Saku sõprusvald Kandava. Meie tiim sai kolm kasulikku mängu enne Saku II liiga põhiturniiri. Reedel kohtuti sõprusmängus BC Ventpils/Sparsiga ning kaotusnumbrid olid 50:99. Teisel päeval mängiti turniiri raames poolfinaalis Kandava BJSS-iga ning kaotati 52:70. Kolmanda koha mängus vandusime alla BK Jaunpilsile tulemusena 74:97. Suur tänu Saku vallale, kes võimaldas turniirile sõita!

Võistlustules olid ka meie noor- korvpallurid. Saku KK U16 poisid mängivad sel hooajal Eesti meistri- võistlustel teises divisjonis, sest saime

teises kvalifikatsioonis ühe võidu ja kaks kaotust. Võistkonna koosseis on uuenenud ning teine divisjon ongi meile hea karastus, kus treener saab arendada kõiki mängijaid. Laupäeval alistasime KK Viimsi U15 tiimi tulemusena 57:48. Päeva teises mängus tundisime TalTech BS/RIM paremust seisuga 45:79. Lõpuks kaotasime tugevale Rae SK/Kiili SK-le tulemusena 33:82.

Saku U12 poisid osalesid Keila Cupil. Mõlemal päeval saime kaks tugevat ja kogemusterikast mängu. Oli näha, et turniiri edenedes väsisime, aga poisid olid tublid ja võitlesime lõpuni. Turniir oli hea algus hooajale ning õpetlik eesootavateks Eesti meistrivõistluste mängudeks. Töötame edasi!

Kasulikud mängud said ka meie TU14 tüdrukud. Kuigi tabelisse kirjutati kaks kaotust, siis tüdrukud võitlesid väga tublilt.

22. oktoobril jooksid platsile meie 2. klassi õpilased, sest treener Ralf Lainevoel kutsus külla Altiuse korvpalliklubi. Tulemusena 26:22 olid paremad Altiuse poisid. Saal oli kaasaalajaid täis ning kõige tähtsam oli laste mängurõõm.

Suur tänu lapsevanematele, kes aitasid ja olid valmis aitama transpordiga ning poolehoidjatele! Täname Saku Õlletehast vee ja spordijookide eest!

Saku Korvpalliklubi esimene kodumäng Saku II liigas Keila Korvpallikooli vastu toimus 31. oktoobril. Mäng algas positiivselt, kui juhtisime 15:4, aga edasi hakkas Keila kaitses aktiivsemalt tegutsema. Poolaeg külalistele 35:41. Taas olid probleemiks pallikaotused, mida meil kogunes 29, vastastel 18. Kogu mäng Keilale 53:78.

Kõikide liiga mängude statistika leiab www.basket.ee.

Uued grupid

Saku KK alustas uute 1. klassi poiste ja tüdrukute rühma treeningutega Kert Kuke juhendamisel ning 8.–12. klassi tüdrukute treeninguid Howard Frieri juhendamisel.

Samuti alustasid 1.–4. ja 5.–9. klassi treeningrühmad Kurtna Koolis Joosep Kalmeti ja Henry Rapperi käe all.

Kõik huvilised on oodatud liituma!

Kontaktid tel 529 4847 või e-post mraam@sakukk.ee

Üleskutse ettevõtetele

Ettevõtetel, kes soovivad ennast võistluste ajal väliväljakul või spordikeskuses reklaamida, palume ühendust võtta info@sakukk.ee

**EVA-LENA
RAENOK
TREENER**

**EAKATE JÕUSAALI TREENINGUD
ALATES 17.10.2023**

**SAKU SPORDIKESKUS
TEISIPÄEV KL 8.30**

LISAINFO
5661 0514

OSALUSTASU
1 TRENN = 2 €

SAKU VALD LIIGUB

#SAKULIIGUB #LIIKUMISAASTA2023

Kõik vallas toimuv ühest kohast sakuvallakalender.ee

EAKATE VESIVÕIMLEMINE

TRENNID TOIMUVAD SAKU VALLA SPORDIKESKUSES
1 TRENNI TASU ON 2 €

KALENDER 2023

OKTOOBER	NOVEMBER	DETSEMBER
14.10 KL9.00	11.11. KL9.00	09.12 KL9.00
28.10 KL9.00	25.11 KL9.00	16.12 KL9.00

KALENDER 2024

JAANUAR	VEEBRUAR	MÄRTS
13.01 KL9.00	10.02 KL9.00	09.03. KL9.00
27.01 KL9.00		23.03. KL9.00

APRILL	MAI
13.04 KL9.00	11.05 KL9.00
27.04 KL9.00	25.05 KL9.00

**JUHENDAJA
ANNELY-THEA HÄGGBLÖM**

LISAINFO 510 3351

SAKU VALD LIIGUB

#SAKULIIGUB #LIIKUMISAASTA

SAKU VALD LIIGUB

**NOVEMBER
2023**

Vanarahva tarkused ilma kohta:
"Kõvad külmad novembris
tähendab, et talve teine pool
muutub enamasti soojaks."

Ära unusta "Aasta Spordisõbra"
loosikaste! Loosikastid sulguvad
detsembri lõpus!

Infot kogu valla ürituste kohta leiad
www.sakuvallakalender.ee

#SAKULIIGUB #LIIKUMISAASTA2023

Mis toimub novembris?

EAKATE VESIVÕIMLEMINE

Alates **14.10.2023 kuni 25.05.2024 kell 9** toimub SAKU SPORDIKESKUSES vesivõimlemine eakatele. Ühe trenni tasu on 2 € ja eelnevat registreerimist ei ole vaja. Täpne ajakava on nähtav www.sakuvallakalender.ee

EAKATE JÕUTREENINGUD

NOVEMBRIS jätkuvad iganädalased eakate jõutreeningud. Trennid toimuvad teisipäeviti SAKU SPORDIKESKUSE jõusaalis. Ühe treeningu tasu on 2 € NB! Osalejate puuduse tõttu alates novembrist Kurtina koolis trenne ei toimu.

BRASIILIA JIU-JITSU PEREPÄEV

16. NOVEMBRIL KELL 18 toimub SAKU SPORDIKESKUSES Brasiilia Jiu-Jitsu perepäev, kus kõik huvilised saavad spordialaga TASUTA tutvuda. Tule kogu perega ja avasta enda jaoks midagi uut!

PESAPALLI PEREPÄEV

19. NOVEMBRIL KELL 12 toimub SAKU SPORDIKESKUSE uues hoones PESAPALLI PEREPÄEV, kus kõik huvilised saavad mänguga TASUTA tutvuda ning maha pidada ühe sportliku pesapalli võistluse. Tule kogu perega ja avasta enda jaoks uus Kuuba päritolu tänavaspordi mäng!

SAKU SISEORIENTEERUMINE

26. NOVEMBRIL KELL 13 toimub TALLINNA MNT 10 hoones (Põhikool ja Saku Spordikeskus) uus ja huvitav siseorienteerumise võistlus. Saku valla elanikele on võistlusel osalemine TASUTA. Tule kogu perega ja avasta enda jaoks midagi uut! Lisainfot ürituse kohta saab www.sakuvallakalender.ee

SAKU PESAPALL 5
Perepäev

PÜHAPÄEV | 19 NOVEMBER | KL 12.00

SAKU SPORDIKESKUS
LISAINFO 5661 0514

WBSC EUROPE

#SAKULIIGUB #LIIKUMISAASTA

Kõik vallas toimuv ühest kohast sakuvallakalender.ee

VOITLUSKOOOL

SAKU LIIGUB

16 NOVEMBER KL 18

BRASIILIA JIU-JITSU
PEREPÄEV

LISAINFO

WWW.VOITLUSKOOOL.EE

SAKU SPORDIKESKUS

+372 5693 5050

SISESUUND

ORIENTEERUMISKLUBI

Saku
siseorienteerumine

26 november kl 13.00
Tallinna mnt 10, Saku

* **Saku valla elanikule tasuta!**

SAKU LIIGUB

Kõik vallas toimuv ühest kohast sakuvallakalender.ee

November
noortekeskuses

Saku:

- 01.11 Helkuripuu avamine
- 09.11 Mardipäeva viktoriin
- 10.11 Isadepäeva meisterdamine
- 14.11 Noor vs Noorsootõõtaja
- 16.11 Poistepäev
- 17.11 Lauamängu reede
- 20.11 Origami
- 21.11 Riisipulkade võistlus
- 22.11 Katakana memorii
- 23.11 Jaapani toidu degusteerimine
- 24.11 NOORTEKESKUS SULETUD
- 28.11 Noorteka kaunistamine jõuludeks
- 30.11 Tüdrukutepäev

Kiisa:

- 01.11 Helkuripuu avamine
- 06.11 Jenga võistlus
- 08.11 Marveli filmikas
- 10.11 Külla tuleb Marti Rehema
- 13.11 Noor vs Noorsootõõtaja - Lauamängu eri
- 14.11 Saksa kultuuriõhtu
- 15.11 Padja tõõtuba
- 17.11 Noor vs Noorsootõõtaja - Nuti eri
- 20.11 Jaapani Kahoot
- 22.11 Jaapani võitluskunstid
- 24.11 NOORTEKESKUS SULETUD
- 27.11 Pulgakoogid
- 29.11 Marveli filmikas

www.sakuvallanoortekeskus.ee

saku_valla_noortekeskus

Saku valla Noortekeskus

Saku valla Noortekeskus - Kiisa Noortekeskus

Rudolf Krestinovi meenutuseks

Ühel oktoobri vihmasel ja pimedal langevate lõhnava lehtedega õhtul jalutuskäigult tuppa jõudnuna avasin internetis Saku Sõnumite ajalehe, sest hoian ikka aeg-ajalt selle kaudu valla arengutel silma peal. Pilku puutus sünge teade, et lahkunud on kunagine Saku Motoklubi treener, motosportlane ja paljukordne Eesti meister, Saku mootorisporti entusiastlik edendaja Rudolf Krestinov. Teenekas teerajaja, kelle käe all sirgunud maailmatasemel krossiässad on kaugel võõrsilgi kodu-aleviku kuulsaks kihutanud.

Koheselt kangastusid mälusoppidest silme ette eredad hetked selle suurmehega kohtumistest ja kokkupuutumistest. Rohkem oli lävimist kaheksakümnnendatel, mil olin põhikooli astmes poisike. Siis sain tema kaudu laiema ülevaate motoklubi tegemistest, plaanidest, pingutustest ja võitudest. Tema võõrustusel sai korduvalt viibitud klubi siseruumides. Kohtumisi oli nii ametlikes olustikes kui ka pidulikes tähistamise õhustikes, kus hingega oma asja ajanud härra Krestinov vabamas olekus enda ja oma kasvandike üle uhkust tundis. Tal oli selleks põhjust, sest tema treeneritöö kandis magusaid vilju.

Teatud pöördelistel hetkedel pakus Rudolf meie perele lahkelt abikätt. Tarmuka treeneri karmid nõuded meeskonda pürgivatele noorukitele näitasid tema kõrget eetilist taset. Mäletan mitmete vaimustunud tsiklisõprade omaaegseid muljeid, et koolis peavad hinded korras olema, või vastasel juhul tuleb kodinad kokku pakkida. Asjalik! Oli juhus, kus ühte

spordipoissi innustas hoolsamalt koduseid ülesandeid tegema peamiselt just asjaolu, et siis saab edasi treenida.

Ja nüüd, sel vihmasel lehtede lange-mise oktoobriõhtul neid ridu kirjutades, võin tõdeda, et Sakule, Eesti ja maailma spordiajaloole kingituseks antud Rudolf Krestinov oma viljaka pärandiga jääb kirkana meie mäluustritesse. Olles pärast õnnistatud ja õnnestunud elutööd jõudnud igavikuradadele, kõlavad siin ajalikel motomaastikel jõuliselt

edasi temalt inspiratsiooni ja koolitust saanud krossisõitjate tsiklite hääled. Aegade lennus on au kätelda austusväärsete isiksustega, kelle mõjukatest sammudest jäävad aegumatud sügavad jäljed ja kirklikest kündidest pikad vaod.

Aitäh, raudse tahtega tegedemee Rudolf Krestinov, kohtumiste eest, mis on sisendanud elujõudu, võitlusvaimu ja vastupidavust! Saku motokross elab edasi!

Andre Tamm, endine sakulane

NOVEMBER-DETSEMBER 2023 EELK SAKU TOOMASE KOGUDUSES

P 12.11	kell 11 Isadepäeva perejumalateenistus
L 18.11	kell 18 Noorteõhtu
P 19.11	kell 11 Jumalateenistus ja lastekirik
N 23.11	kell 18 Osadusgrupp
P 26.11	kell 11 Jumalateenistus ja lastekirik
P 26.11	kell 18 Ülistusõhtu
L 02.12	kell 17 Kontsert Pritsu Brass ja Rapla pasunakoor
P 03.12	kell 11 1. adventi jumalateenistus ja lastekirik
P 10.12	kell 11 2. adventi jumalateenistus ja lastekirik
P 10.12	kell 13 Minikontsert Rahvusraamatukogu naiskoor
N 14.12	kell 18 Osadusgrupp
L 16.12	kell 18 Noorteõhtu
P 17.12	kell 11 3. adventi jumalateenistus (leeripüha) ja lastekirik
P 17.12	kell 16 Kontsert Segakoor Tuljak, Liisi Koikson jt (piletimüügiga)
T 19.12	kell 19 Kontsert Ansambel Beati Mandolini (piletimüügiga)

Koguduse õpetaja Magne Mõlster, tel 5919 7802 / magne.molster@eelk.ee.

Koguduse abiõpetaja Ariel Süvari, tel 551 5716 / ariel.suvari@eelk.ee

Saku Toomase kirik, Küttsu 2, Saku alevik / saku.eelk.ee

EKNK Saku Koguduse Jumalateenistused
toimuvad igal pühapäeval

Samal ajal toimub
lastele pühapäevakool.

Kell 11.00, Nurme 3a

Tere tulemast!
www.eknsaku.ee

AEG KOHTUDA
SAKU NELIPÜHI KIRIK

EESTI KRISTLIK
NELIPÜHI KIRIK

MIS JUHTUS

► 18.10 kell 10.11 teavitati häirekeskust, et Tõdva külas on ehitusobjektile teelt välja vajunud Scania veoauto, mille paagist voolab diislikütust. Veoauto oli sõitnud kraavi, kuid juht viga ei saanud. Assaku päästjad katsid kütusepaagi lekke pastaga ning veoauto omanik tegeles edasi masina teisaldamisega.

MÄLESTAME LAHKUNUID

LEMBIT TEINBAS
URMAS KAAREPERE
VELLO REHI
TOOMAS TAMME

KOIDU TAUK
LINDA LINNAMÄGI

Ema 100. sünniaastapäeval igatseme-mäletame oma kallist ema ja isa

SALME KESKÜLA

07.11.1923 – 06.10.2017

JÜRI KESKÜLA

24.04.1919 – 28.03.2012

Hoiame teid südames suure tänutundega.
Aime ja Mart perega

Abikaasa ja tütar perega
mälestavad
kallist abikaasat, isa, vanaisa

LEMBIT TEINBASI

18.09.1933 – 9.10.2023

Avaldame kaastunnet
Johannes ja Merle Paldrokile

LEMBIT TEINBASI

surma puhul.
Sõbrad Väikelinn Sakust

Avaldame kaastunnet
lähedastele

LEMBIT TEINBASI

lahkumise puhul.
Saku Vallavolikogu ja
Saku Vallavalitsus.

Meie südamlük kaastunne
Erikale kalli abikaasa

URMAS KAAREPERE

lahkumise puhul.
Saku pensionäride ühendus
Elukaar

Armas Erika
Südamlük kaastunne kalli

URMASE

surma puhul.
Päikesekillu pere

Meie siiras kaastunne
Erika Kaareperele lähedastega
kalli abikaasa

URMAS KAAREPERE

Kaotuse puhul.
Saku Diabeetikute Selts

Südamlük kaastunne
Erika Kaareperele kalli

ABIKAASA

Kaotuse puhul.
Seenioritantsu LENDLER
kollektiiv

Südamlük kaastunne Erikale
ja kõigile lähedastele

URMAS KAAREPERE

lahkumise puhul.
Muhedat naabrimeest ning
kibedat bridžikätt mälestades
Tiit, Evelin ja Helle

*Kusagil õitsevad meelespead,
tasa liiguvad tuules.
Mälestus kaunis ja bea
kestab igavesti hinges.*

Armsad Merike, Liisa-Lii,
Ats ja Mats peredega.
Avaldame Teile sügavat
kaastunnet armsa elukaaslase
ja isa

TOOMASE

kaotuse puhul.
Mälestavad klassioed
ja -vennad Saku Keskkooli
8. lennust

Siiras kaastunne
Liisa-Liile kalli

ISA

kaotuse puhul.
Saku Gümnaasiumi 40. lend
ja klassijuhataja

*Sulgunud on eluraamat
algab mälestustemaa ...*

Südamlük kaastunne Merike
Sisaskile lähedastega kalli

TOOMAS TAMME

kaotuse puhul.
Saku Diabeetikute Selts

*Sõnad liigsed kõik,
ainult vaikida võib. (H. Karmo)*

Kallis Merike perega,
siiras kaastunne kalli
elukaaslase, isa ja vanaisa

TOOMASE

lahkumise puhul.
VL Kodu

LINDA LINNAMÄGI

30.10.1928 – 29.10.2023

Mälestame kallist sugulast.
Avaldame kaastunnet Tõnisele
ja lähedastele.
Ajaotsa pere

Südamlük kaastunne Tõnisele
kalli

EMA

kaotuse puhul.
Eimuri kollektiiv

Mälestame
toredat ühingukaaslast

EHA LILLEMAAD

Avaldame kaastunnet omastele.
MTÜ Saku Valla Invaühing

Avaldame sügavat kaastunnet
Heljule ja Vivianile perega
kallite abikaasa ja isa

VELLO REHI

ning poja ja venna

OLAV REHI

kaotuse puhul.

Ülase 6 naabrid

Avaldame kaastunnet Ülo
Pöderile perega poja

MIKKO

kaotuse puhul.
Mälestavad Kaurits OÜ ja
Tariston AS kolleegid

Avaldame kaastunnet

TOOMAS TAMME

lahkumise puhul Merike
Sisaskile ja lähedastele.
Saku pensionäride ühendus
Elukaar

Avaldame sügavat kaastunnet
ootamatult lahkunud

ANNELI KULPAS

lähedastele.
Mälestavad Jõeääre tee naabrid
ja sõbrad

Kuhu minna

- 09.11 kell 9–17 S Chemi-Pharm ja D`Difference kliendipäev Tänavas.
- 10.11 kell 10 Silmade kontroll ja prillide müük Kiisa Vabaajakeskuses.
- 11.11 kell 19 Komöödiaetendus „Pille Pürg – kõbus ja lõbus“ Kiisa Vabaajakeskuses.
- 12.11 kell 17 Kinoõhtu filmiga „Tähtsad ninad“ Saku Sofi Lastekeskuses.
- 13.11 kell 19 Kaire Kreisi Kabaree Saku Valla Kultuurikeskuses.
- 27.11 kell 11 Saku Diabeetikute Seltsi korraldatud koolituspäev, kus võivad osaleda kõik huvilised. Mälutreening Anu Jonuksiga ning kohtumine Tanel Otsaga, kes räägib hingedeajast.
- 3.12 kell 12 ja 15 Jõulukaunistuste töötuba Kiisa Vabaajakeskuses. Registreeri osalemiseks kuni 30.11 aadressil: sigrid.jaanis.001@mail.ee
- 3.12 kell 18 Advenditule süütamine Teaduse 1, Saku õuel.
- 3.12 kell 19 Jõulujazz Sofia Rubina ja Raivo Tafenau ansambliga Saku Valla Kultuurikeskuses.
- 9.12 kell 16–19 Kiisa jõululaat Kiisa Vabaajakeskuse õuel.
- 15.12 kell 17 Kurtina Kool esineb Raekoja platsil Tallinna Jõuluturul.
- 16.12 kell 14 Jõulutelk Teaduse 1, Saku õuel. Saku Valla Kultuurikeskuse saalis kell 14 100! ukulele kontsert, kell 15.30 Heino Seljamaa Teater Kohvris, kell 16 kultuurikeskuse kollektiivide kontsert ja kell 18 Evelin Samuel-Randvere ja Peeter Rebase kontsert.
- 18.12 kell 10 Jõululaat Kajamaa Koolis.
- 19.12 kell 19 Saku Gümnaasiumi põhikooli õppehoone aulas Jõulukontsert, kontserdile eelneb heategevuskohvik.
- 21.12 kell 18 Jõulukontsert Kurtina Koolis.

Üritused eakatele

- 25.11 kell 11 Pensionäride ühenduse Elukaar koosviibimine, Teaduse 1, Saku, suures saalis.
- 15.12 kell 14 Saku valla eakate jõulupidu koos legendaarse laulumehe Boris Lehtlaanega Saku Valla Kultuurikeskuses.

Regulaarselt toimuvad

- Eakate vesivõimlemine üle kahe nädala laupäeviti kell 9 Saku Spordikeskuses. Novembris ja detsembris 11.11, 25.11, 09.12 ja 16.12.
- Tervisevõimlemine igal esmaspäeval ja kolmapäeval kell 18.15 Saku Gümnaasiumi algklasside maja võimlas. Kontakt Lemmi Oro, lemmi.oro@sakuvald.ee
- Eakate jõusaali treeningud igal teisipäeval kell 8.30 Saku Spordikeskuses. Lisainfo 5661 0514.
- Kohviklubi igal teisipäeval ja neljapäeval kell 10 Saku Päevakeskuses.
- Lauluklubi igal teisipäeval kell 11 Saku Valla Kultuurikeskuse ruumis 111.
- Mehised lauamängud igal kolmapäeval kell 12.30 Saku Päevakeskuses.

Kregleni tall võtab vastu uusi õpilasi ratsakooli!

Oodatud on algajad ja edasijõudnud, lapsed ja täiskasvanud.

Vaata lisa www.kregleni.ee ja registreeri ennast Sulle sobiva treeneri tundi.

Lisainfo: ratsu@kregleni.ee, tel: 53 411 797, sõnniku müük tel: 53 334 401

LAAGRI KÜTTELADU

PUITBRIKETT JA PELLET

WWW.KYTAME.COM

TERMOHAAB (KAUAPÕLEV)
1040KG/ALUS

PELLET 6/8MM
975KG/ALUS

KASK; KUUSK+MÄND; SAAR (TUME)
960KG/ALUS

INFO JA TELLIMINE
504 0304
INFO@KYTAME.COM

TEATER 11.nov 19.00 Kiisa Vabajakeskus Kurtna tee 8

VABA RASVAKI TEATER

autobiograafiline humoorikas etendus

KÕBUS ja LÕBUS

AUTOR Valao Jahilo
LAVASTAJA Eero Spriit

PILLIMEES Toomas Lunge

Pilet 23€/ 20€

P 3 dets
SAKU Valla Kultuurikeskus Teaduse 1
18:00 õues

Advendi- Tulede süütamine

19:00 saalis

Jõulu- jazz

12€ piletitasku
€15

Sofia Rubina
ja Raivo Tafenau
ansambel

9.12
KIISA Vabajakeskus Kurtna tee 8

Kiisa

Jõululaat

kell 16 - 19

kell 17 esineb Ukuleleansambel

Sakuleeled

Lapsi rõõmustab jõuluvana

Müüjate registreerimine sündmuse lehel www.sakuvallakalender.ee

R 15.12 SAKU Valla Kultuurikeskus Teaduse 1
kell 14 - 17

Saku valla eakate

jõulupidu

esineb Boris Lehtlaan

Tasuta

L 16.12
Saku Valla
Kultuurikeskus
Teaduse 1

Jõulu- telk

14:00 Jõululaat
Müüjate registreerimine sündmuse lehel www.sakuvallakalender.ee

- 14:00 100! ukulele kontsert
- 15:30 Heino Seljamäe Teater kohvris
- 16:00 Kultuurikeskuse kollektiivide kontsert
- 18:00 Evelin Samuel-Randvere ja Peeter Rebane

 Tasuta

♦ TASA-TASA... ♦

Liisi Koikson

juhatavad: Missa Brevis ja kaunid jõululaulud

Kammerkoor
♦ HELÜ
juhatab Kõllike Joosing ja Anu Lepik

Segakoor
♦ TULJAK
juhatab Kõllu Rõkker
Klaveril: Raim Rammal ja Joel Rimmel
Solist: Liina Inno

SAKU TOOMASE KIRIK
17.12 kell 16.00

TARTU PAULUSE KIRIK
15.12 kell 19.00

 PILETID PILETIKESKUSEST
TÄISPILET 20€ / SOODUSPILET 15€ / KOHAPÄAL 20€ SULARAHAS (õpilane, pensionär)

Kiisa
L 30.12 20:00
Kiisa Vabajakeskus
Kurtina tee 8

Kohvik ja baar

Aastakõpu- pidu

õhtujuht
Keit Fomotskin

Dance Wonderland
Burlesque Estonia Show

ansambel
Sleepwalkers

29€ kuni 30.11
35€ alates 01.12
piletitasku

 Laudade broneerimine: teele.kanganen@sakuvald.ee

Saku
L 30.12 20:00
Saku Valla Kultuurikeskus
Teaduse 1

Kohvik ja baar

Aastakõpu- pidu

õhtujuht
Tauri Tilk

akrobaat
mustkunstnik

ansambel
James Werts
World Project

29€ kuni 30.11
35€ alates 01.12
piletitasku

 Laudade broneerimine: maria.mand@sakuvald.ee

KORTERITE ja MAJADE ehitus ja remont

**100% tervikliku lahendusena:
kõik tööd ühest kohast!**

Telli: viimistlus.eu
tel +372 5620 4444
info@meisterviimistlus.ee

MEISTERVIIMISTLUS^{ee}

VANNITUBADE ehitus ja remont

100% tervikliku lahendusena

vannitoaremont.eu
tel 5620 8888
info@meisterviimistlus.ee

MÜÜA TOOTMISMAAD 22-25 €/M² TÕDVAL

FRED LINNUKÜTT
+372 5347 2228
fred@uusmaa.ee

2600 M² EHITUSÕIGUST
7856 M² ASFALKINNISTU

11 800 M² EHITUSÕIGUST
27 934 M² KINNISTU

UUS/MAA
ARIKINNISVARA

**AVAME
UUE KAUPLUSE
KIISAL**

GROSSI TOIDUKAUBAD
KIISA (Kurtina tee 2)

VÕTAME TÖÖLE TEENINDAJA

MEIE POOLT

- Tööalane **väljaõpe**, korralik **boonussüsteem**, vahetustega töö, **kindel sissetulek**

SINU POOLT

- Täpsus, ausus ja korrektsus

ROHKEM INFOT: 5919 8142

SAADA OMA TÖÖSOOV AADRESSILE: CV@OGELEKTRA.EE või kandideeri läbi CV KESKUSE.

Avatud koolisööklad

- 2.50
eurot

20.-22.11
13.00-14.00

Tagasiside on oodatud anu.ruukholm@sakuvald.ee

Oktoobrikuu ristsõna õigesti vastanute seast võitis loosi tahtel auhinna Laas Mahl. Auhinna kättesaamiseks helistada tööpäeval vallavalitsuse telefonil 671 2431.

Ristsõna koostas Viljar Kimmel

Kuulutused

- Kogenud puuhooldajad teevad ohtlike puude raiet, puude hooldusloikust ja hindavad tervislikku seisukorda. Hinnad soodsad. 522 0321, www.arbormen.ee.
- Saue Loomakliinik. Avatud E–R kell 15–19. 600 3382, info@sauekliinik.ee. Vältimaks ootamist, palume aeg ette registreerida! Koduvisiitid!
- Ostan kokku autosid. Sobivad igas seisukorras. Autode arvelt kustutamine. Järgi tulemine puksiiriga. Telefon 5345 1955, e-mail autosober@gmail.com. Kuulutus ei aegu.
- Müüme Eestis toodetud kvaliteetset puitbriketti ja pelletit. Laost võimalik osta ka väikeseid koguseid. Lao asukoht Kiili vald. Info 5559 7572.
- Ostan kasutusest jäänud seisva sõiduki. Sõiduauto, maastur, kaubik. Võib olla rikkega, mitte sõidukorras. Oodatud kõik pakkumised ka nädalavahetusel. Võtan arvelt maha. Järgi tulen puksiiriga. Kohapeal kiire tehing ja vormistamine. Tel 5365 4085, e-post skampus@online.ee.
- Väikeveod kuni 2 tonni. Kohaleveoga liiv, muld, killustik, sõnnik, asfaldipuru, betoon. Tel 509 2936.
- Katuse-, fassaadi-, üldehitus ja viimistlustööd. Kortermajade renoveerimistööd. Pakume erinevaid lahendusi hoonete ja majade ehitusel. E-post mehitus@gmail.com, telefon 5352 9476.
- Ostan autosid, maastureid ja kaubikuid igas seisukorras. Lisaks romude utiliseerimine ja ARK kustutamine. Transport minu kulul. Tel 5693 2565.
- Pakume erinevaid pinnase ja kaevetöid 8 tonnise ekskavaatoriga. Ekskavaatoril on kummiroomikud, mis säästavad pinnast. Olemas on hüdrohaamer pae lõhkumiseks. Tel 5639 3588. www.vaikeekskavaator.ee
- Kutsetunnistusega korstnapühkija, 4. tase. Töötan kiirustamata, töö puhas ja korralik, tehtud töö registreerin Päästeametis. Tel 5689 0125, e-post kuldnoop@gmail.com
- Müüa lõhutud kuivad ja toored küttepuud kohaletoomisega. Lepp, sanglepp, kask, saar. Kuivad küttepuud 50l võrkkotis 30 cm. Kütteklotsid 40l võrkkotis. Info ja tellimine kodulehelt www.pakhalupuu.ee või tel 509 9598. E-mail pakhalupuu@gmail.com.
- KÜTTEPUUD Müüa toored-kuivad küttepuud segalehtpuu, sanglepp. Võrgus 40L kuiv lepp/kask. Võrgus halujäägid (5-25cm). Tel 504 2707.
- Mahla pressimisteenus ja õunte kokkuost Harjumaal Kose vallas. Lisainfo 5621 9762.
- Eesti talukartuli ja köögivilja kojuvedu. Gala, Laura kartul, porgand, sibul. Telefon 5834 6809.
- Hekkide pügamine soodsalt ja hoolsalt, vajadusel okste äravedu. Tel 5302 8158.
- Ostan sõidukeid, kaubikuid, maastureid, vana automototehnika, traktorid, haagised, mootorrattad, mopeedid, igas seisukorras. Arveldamine ja dokumentide vormistamine kohapeal. Tel 5877 1111.
- Anda pikemaks ajaks üürile garaaž Sakus, Staadioni 9. 85 eur/kuu. Kuiv, puhas, elekter hinnas. Võimalik ka osta hinnaga 16 000. Tel 5668 3539, Jelena.
- Müüa soodsa hinnaga kvaliteetne puitbrikett kandiline RUF ja ümar, premium pellet, kaminapuud ja kütteklotsid, transpordi võimalus, tel 517 0257.
- Pakume tööd ehitajale. Eramaja Tänassilma külas. Aed, terrass, tuulekastid, sisetööd, maalritööd, haljastus, tänavakivid. Tel 606 8888.

MEILT **KÕIK VAJALIK TEHNIKA**
AIA- JA METSATÖÖDEKS!

STIHL

HOOLDUS-
KAMPAANIA

**KÕIK
VARU-
OSAD
-20%**

KUNI 30.11.2023

**HOOLDADA
ON ODAVAM KUI
REMONTIDA!**

SAKU: TEHNIKA 7 / TEL: 5324 4296 (E-L)

TALLINN: TULEVIKU TEE 10, PEETRI / TEL: 5558 5709 (E-R)

LUIGE: VILJANDI MNT 168 (LUIGE KESKUS) / TEL: 5556 7483 (E-P)

E-POOD: WWW.AIATAHT.EE facebook. AIATAHT

Ostan parima hinnaga kasutult seisma jäänud või kiirmüügihinnaga sõidukeid. Toimivaid, avariilisi, rikutega ja lihtsalt kasutult seisvaid või vanu. Auto vormistan kohapeal kohe teie nimelt ära ja olete automaksust vaba juba enne kui auto hoovist lahkub. Pakkumisi ootan seisevauto@gmail.com või 5618 8671.

Royal Auto OÜ

Järele tuln puksiiriga ja tasun sularahas. **Vaata lisaks www.seisevauto.ee.** Samuti saab tellida puksiiri ka ehitusmaterjali, traktorite ja muude seadmete vedamiseks.

- Haljastustööd, tänavakivide, äärekivide, looduskivide (paekivi, graniit) paigaldus
- Piirdeaedade ja väravate ehitus (puitaiad, metallaiad, võrkaiad jne)
- Kallurteenus, 4t kandevõimega väiksem kallur (kallutab 3 külge), 15t kandevõimega suurem kallur
- Liiva, killustiku, graniitkillustiku, sõelutud mulla müük
- Lumetõrjeteenus
- Avantirent koos haagisega, ekskavaatorirent 1,8–2,5t koos haagisega (Alates 90.- eur/päev)

Kontakt: 52 95 909, info@sakuehitus.ee, www.sakuehitus.ee

Sünnid

LIAM MAALT
JAKOB NUIAMÄE
KLAUS KIMMEL
RIVER SEPP
ISABELLA JULLINEN

SÄDE TÄPSI
IDA ALIIDE VAHTRAMÄE
HEELIA VAIK

TÄNUAVALDUS

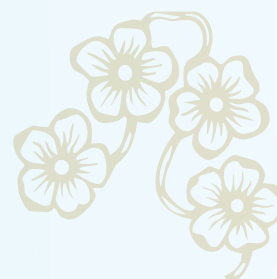
Suur, suur tänu vallavanem
Marti Rehemaale, Anne-Ly Suvile
ja teistele Saku Vallavalitsusele liikmetele,
kes korraldasid eakate päeva puhul
kauaks meelde jääva peo!

Seltsingu Meelespea liikmete nimel Elve Viitamees

Palju õnne!

LINDA JOHANNA RENTIK 98
JUTA KALA 95
AGNES LEISALU 94
LINDA PUUSEPP 93
SILVIA LIIV 92
ILME ARUMÄE 90
SILVI SIHVER 90
LUULE LIINAT 88
ÜLO TOMIKAS 87
MAIMU LEPIKSO 86
VÄINO JÕGEVA 86
KAAREL SOOPALU 85
VAIKE HIIESALU 85

IDA PRONKO 85
EHA SOOME 80
VIKTOR KILK 75
ALVINA LAIDINEN 75
VEERA BARANIK 75
REIN ROOSIMÄGI 75

SÕIDUAUTOD - PAKIAUTOD

SAKU AUTOKESKUS

Valmistu talveks aegsasti!

Ostes talverehvid meilt,
paigaldus TASUTA.

tel: 686 5258
mob: 501 2075
info@sakuautokeskus.ee
Üksnurme tee 8, 75501 Saku vald

-Hooldus
-Remont
-Varuosad
-Rehvitööd
-Sillastend
-Diagnostika
-Kliimaseadmete
täitmine

Täas on saabumas
jõulutähtede aeg!

18.novembril

toimub Nurmiko aiandis traditsiooniline Jõulutähe päev.

See on hetk, kui meie kasvuhoonetes
saab näha maagilist pilti -

50 000 jõulutähte

on saavutanud oma täisilu.

Nende jõulutähtede seast saab igaüks
valida endale just need kõige ilusamad taimed,
mis sel aastal kodus või kontor
jõulumeeolu loovad.

Ootame Teid 10.00-16.00!

Aia ja Lillade
NURMIKO
pood otse aiandis

Juuliku tee 3, Saku ja Laagri külje all
Telefonid: 6737530, 5081721
Ettetellimine: aiandipood@nurmiko.ee
Lisainfo: www.nurmiko.ee

Ajaleht

aastast 1994
Ilmub kord kuus
Järgmine leht ilmub 14.12

Väljaandja:

Saku Vallavalitsus
Toimetaja:
Merilin Piirsalu

Aadress:

Juubelitammede tee 15, Saku
Telefon:
671 2425 • 5346 4224

Reklaam, kuulutused, kaastööd:

tel 671 2425, e-post ss@sakuvald.ee
Levik:
tasuta Saku valla igasse postkasti

Tellimine mujale toimetusest

tel 671 2425
e-post ss@sakuvald.ee
Trükk: Printall AS